

Plan nytt

Nr.1/2010 UTGITT AV MILJØVERNDEPARTEMENTET

Tema: Naturmangfold

Skogene bakom byene

side 6

Kunnskapsbasert planlegging av kystsonen

side 12

Tema: Plankart - henssynsoner

Bruk av hensynssoener

side 15

Tema: Planlegging i kommunene

Kommunal planstrategi

side 30

Innhold i dette nummeret

4

**NATURPLANLEGGING I
NATURMANGFOLDÅRET
2010**

6

SKOGENE BAKOM BYENE

12

**KUNNSKAPSBASERT
PLANLEGGING AV KYSTSONEN**

15

BRUK AV HENSYNSSONER

9

**DEN EUROPEISKE
LANDSKAPSKONVENSJONEN**

Naturplanlegging i naturmangfoldåret 2010	4
Skogene bakom byene	6
Den europeiske landskapskonvensjonen	9
Samarbeidsnettverk og prosjekter:	11
Kunnskapsbasert planlegging av kystsonen	12
Generelt om hensynssoner	14
Bruk av hensynssoner	15
Bruk av hensynssoner for å ivareta naturmangfoldet	18
ROS-analyser og hensynssoner	20
Samfunnssikkerhet i planleggingen	20
SOSI - kontroll av arealplan	24
Hva kommer av veiledning?	26
PBL FOR PRAKTIKERE	27
Plan- og miljøkompetansen i kommunene	28
Planlegging, vern og utbygging	29
Kommunal planstrategi	30
Strategisk konsekvensutredninger av vindkraft	32
Klimatilpassing i kommunane	34
Framtidens byer 2010	37
2 nye seksjonsledere	38
Bok fra NIBR	39
Innsigelsessaker	42

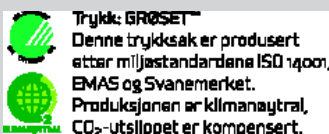
Forside foto: Jan Hausken bakgrunnsbilde, Samfoto artsbilder

Utgever: Miljøverndepartementet
Avdeling for regional planlegging

Flere eksemplarer av denne publikasjonen kan bestilles fra:
Klima- og forurensningsdirektoratet (tidligere SFT).
Telefon 22 57 34 00
Telefaks 22 67 67 06
Epost: bestilling@klif.no

Ansvarlig redaktør: Eksp. sjef Jarle Jensen
Redaksjon: Jan Hausken, Hans Jacob Neumann,
Kristin Nordli, Ane Kolberg, Harald Noreik

Produksjon: Ligatur AS • www.ligatur.no
Opplag: 5500

Trykk: GROSET
Denne trykksak er produsert
etter miljøstandardene ISO 14001,
EMAS og Svanemerket.
Produksjonen er klimanøytral,
CO₂-utslippet er kompensert.

Der ikke annet er oppgitt er fotos tatt av MD ansatte/
hentet i egen fotobase.

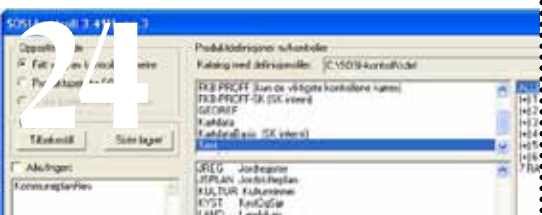
Publikasjonen finnes også på internett:
www.planlegging.no

Denne publikasjonen er trykt på Cyclus Print

Nr. 1/2010
ISSN 1502-1467
T-1484

ROS-ANALYSER OG HENSYNSSONER

SOSI - KONTROLL

HVA KOMMER AV VEILEDNING?

KLIMATILPASSING I KOMMUNANE

FRAMTIDENS BYER

Planlegging i Naturmangfoldåret 2010

FN har utpekt 2010 til Naturmangfoldåret. Naturmangfold er naturen i alle dens ulike former; det omfatter variasjonsrikdom innen arter, variasjon av alle arter og økosystemer, samt geologi og landskap. I den norske markeringen av året legges det stor vekt på samarbeid mellom sektorer og forvaltningsnivåer for å stanse tapet av naturmangfoldet.

For tiden er 16 % av Norges landareal vernet etter naturvernloven og den nye naturmangfoldloven. For de øvrige 84% av arealene skjer arealdisponeringen ved bruk av plan- og bygningsloven. På Norsk Rødliste 2006 er nærmere 2000 arter vurdert som truet. De fleste av disse lever utenfor verneområdene, og arealendringer og inngrep er en stor trussel. Derfor er god kommunal arealplanlegging grunnleggende for å kunne ivareta naturmangfoldet, og se det i en større sammenheng knyttet til andre miljø- og samfunnsinteresser. Ny plan- og bygningslov gir sammen med ny naturmangfoldlov viktige virkemidler for bærekraftig bruk av arealer utenfor verneområdene.

Miljøprinsippene i naturmangfoldloven gjelder all natur og må tas hensyn til i all planlegging. De to lovene må derfor brukes i sammenheng for at naturmangfoldet skal kunne ivaretas. Naturmangfold er derfor gjennomgangstema i flere artikler i dette nummeret av Plannytt. I planleggingen er det mange hensyn å ta og i denne utgaven belyses tema som naturmangfold, kulturminner, landskapsverdier og samfunnsikkerhet.

Kommunenes evne til å følge opp det nye regelverket forutsetter at det finnes faglig kompetanse og ressurser lokalt. Samtidig viser flere undersøkelser at kompetansen på plan- og miljøområdet i mange kommuner er svært varierende og til dels mangelfull. Miljøverndepartementet vurderer nå hvordan staten og kommunene kan gå sammen om å styrke kommunenes evne til å håndtere de nye plan- og miljøoppgavene.

Erik Solheim

Erik Solheim
miljø- og utviklingsminister

Vi er inne i naturmangfoldåret 2010. God planlegging innebærer å ta vare på naturmangfoldet. Dette er ikke noe nytt, men både med den nye naturmangfoldloven og revidert plan- og bygningslov legges det til rette for at naturmangfoldet i større grad enn før skal adresseres og tas hensyn til i arealplanleggingen. Lovene skal anvendes side om side.

Naturplanlegging i naturmangfoldåret 2010

Anvendelse av kunnskapsgrunnlaget og miljørettslige prinsipper i arealplanleggingen

Naturmangfoldloven medfører et krav om at planlegging av natur skal være basert på vitenskapelig kunnskap og erfaringsbasert kunnskap. I tillegg gjelder følgende miljørettslige prinsipper som retningslinjer i planbehandlingen:

- føre – var – prinsippet
- økosystemtilnærming og samlet belastning
- kostnadene ved miljøforringelse skal dekkes av tiltakshaver
- miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (gjelder også lokalisering) som retningslinjer i planbehandlingen.

Vurderingen skal fremgå av beslutningen, dvs hvordan kunnskapsgrunnlaget og prinsippene er anvendt. Begrunnelsen må være egnet til å kunne overprøves. Et eksempel på

konkret anvendelse av kunnskapsgrunnlaget og føre-var-prinsippet fra Miljøverndepartementets praksis, er sak 2009/00722 av 5.oktober 2009 i Tvedestrand kommune. Her ble en planlagt utbygging i Tvedestrand kommune stoppet på grunn av funn av den kritisk truede sommerfuglarten Klippeblåvinge i planområdet. Ettersom kunnskapen om artens utbredelse i området var mangelfull, ble det lagt vekt på føre-var-prinsippet.

Økosystemtilnærming og samlet belastning vil blant annet medføre at planleggingen skal være helhetlig, noe som for eksempel kan få betydning for plangrensene. Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder innebærer blant annet at alternative lokaliseringer, også utenfor valgt planområde, må vurderes. At kostnadene ved miljøforringelse skal dekkes av tiltakshaver, kan sperre for gjennomføring av løsninger som innebærer at det offentlige må dekke slike kostnader. Retningslinjenes tyngde i den enkelte

Avmerking av salamanderdam i kommuneplanens arealdel. Nesodden kommune.
Foto: Gaute Voigt Hansen

plansak vil avhenge av status for naturtypen som sådan sett i forhold til forvaltningsmålet i naturmangfoldloven § 4. De miljørettslige prinsippene gjelder i utgangspunktet også i byggesaken.

Utvalgte naturtyper i kommunal arealplanlegging

Utvalgte naturtyper kan ivaretas i arealplanleggingen, både på land og i sjø. Ulike naturtyper har vært tatt med i planleggingen i en årrekke, men har i hovedsak blitt angitt som LNF-område i kommuneplanen. Miljøverndepartementet har sendt forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven på alminnelig høring. Slike naturtyper velges ut av Kongen i statsråd. De foreslåtte utvalgte naturtypene er: slåttemark, slåttemyr, kalksjøer, kalklindeskog og hule og store eiker. Rettsvirkningen av utvelgelsen framgår av naturmangfoldloven § 53. Kommunene har et ansvar for å integrere hensynet til de utvalgte naturtypene i planleggingen. Prioriterte arter er i utgangspunktet

mindre egnet for arealplanlegging da artene ikke nødvendigvis har et fast oppholdssted, selv om unntak for eksempel kan tenkes for vannforekomster som utgjør leveområder for stor salamander.

For utvalgte naturtyper gjelder regler om bærekraftig bruk, som innebærer at det skal tas særskilt hensyn til forekomster av utvalgte naturtyper slik at de ikke forringes. Flere vil følge etter hvert, også marine naturtyper. Forholdet til forekomster av utvalgte naturtyper skal avklares i planbehandlingen og ved andre beslutninger.

Ut fra tilstanden til naturtypen som sådan, må kommunen ta stilling til om den vil ta vare på forekomsten eller om andre hensyn veier tyngre. På kommuneplannivå er LNFR-formålet med hensynsone og formålene grønstruktur og bruk og vern av sjø og vassdrag aktuelle virkemidler. I reguleringsplaner er i tillegg underformålene naturvern, land-

skap eller kulturmiljø aktuelle. Kombinert med bestemmelser og retningslinjer vil dette gi gode styringsmuligheter. Vurderingen er knyttet opp til det å unngå forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand. Som et ledd i dette, må derfor konsekvensene av inngrep i en forekomst av en utvalgt naturtype klarlegges før det treffes beslutning. Forskrift om konsekvensutredninger dekker dette kravet så fremt følgene for naturtypen er dekket av konsekvensutredningen. En regional plan vil vanligvis avklare forholdet til forekomstene. Avklaringen må derfor vanligvis gjøres i den kommunale arealplanleggingen og bør være tema i planstrategien og planprogrammet.

Fylkesmannen skal på statens vegne medvirke i planleggingen. Dersom fylkesmannen mener at hensynet til en forekomst av en utvalgt naturtype ikke er tilstrekkelig vektlagt, kan det fremmes innsigelse. Planer vedtatt før naturmangfoldlovens ikrafttredelse 1. juli 2009, eller kommuneplaner hvor arealet er avsatt til LNFR-formål uten nærmere føringer for arealbruken, vil ikke alltid avklare forholdet til utvalgte naturtyper. Dersom kommunen ikke har avklart forholdet til utvalgte naturtyper i planbehandlingen, må spørsmålet avklares i byggesaken. Her er det innarbeidet regler i de nye byggesaksforskriftene, som ivaretar hensynet til utvalgte naturtyper i byggesaken.

Kartdata

Det er i utgangspunktet staten som har ansvar for å utføre kartlegging av forekomster av utvalgte naturtyper. Tilgjengelig kunnskap finnes blant annet i Naturbasen og Miljøkartlegging i skog. Kommunene vil, som for andre forhold som omtales i plan- og bygningsloven, måtte sørge for at det foreligger et oppdatert offentlig kartgrunnlag for utvalgte naturtyper.

Kontaktperson:
gaute.voigt.hansen@md.dep.no

Skog har en stor plass i Nordmenns hjerter. Den er kanskje ikke den naturtypen som står øverst på ønskelista, men skogen er den aller vanligste naturtypen der folk bor. Hva er egentlig problemet? Det er nok skog til alle, men spørsmålet er hvor langt vekk den er og hvordan den ser ut? Vi bruker noen eksempler fra forskningen som kan gi noen ideer til prioriteringer i planleggingen.

Skogene bakom byene

Forvaltning og planlegging med fokus på opplevelseskvalitet

Bakgrunn

Bærekraftig skogbruk har lenge stått sentralt i skogforvaltningen, og omfatter langsiktig utnyttelse av alle skogressurser uten at man forringer ressursen for fremtidige generasjoner. Det er nedfelt i ulike lovverk (blant annet friluftsløven og skogbruksloven) og offentlig skogpolitikk at folks friluftsliv og bruk av skogen er en viktig del av skogens ressurser, enten dette gjelder individuelle verdier, fellesverdier i samfunnet

eller som grunnlag for næringsutvikling. Dette blir ofte benevnt med sosiale verdier, og er en type verdi som griper inn i viktige samfunnsproblemer knyttet til folks helse, trivsel og livskvalitet.

Bynære skoger

Skog er den klart vanligste naturtypen der folk bor, men bruken av skogarealene er svært ulikt fordelt. Det er beregnet at om lag 100 millioner skogbesøk er konsentrert til 2-3 % av skogarealet, og dette utgjør om lag halvparten av alle skogbesøk som foregår i

løpet av ett år. Med andre ord har en skog som ligger inntil et tettsted eller en by mer enn 200 ganger større sannsynlighet for å bli besøkt enn en mer landlig beliggende skog. Det er vanlig å dele inn bynære skoger etter beliggenhet og funksjon, der en naboskog inne i byen har en helt annen funksjon enn de større sammenhengende markaområdene i byens omgivelser. Avstand fra bosted til skog er helt avgjørende for bruken, og overstiger avstanden 1 kilometer, vil skogen i liten grad bli brukt med utgangspunkt i hjemmet.

Vandring i bynær skog. Foto: Vegard Gundersen, NINA

Det er skog nok til alle

I forhold til avstand bosted og skog, har de aller fleste innbyggerne i Norge, med unntak av sentrale landbruksområder og områder i Finnmark, god tilgang til skogarealer for friluftsliv. Skog vil derimot være en ressursknapphet inne i de største byene, på samme måte som det er i mange urbane områder lenger sør i Europa. I de tilfeller det skjer en nedbygging av eksisterende naboskoger og andre grønnstrukturer, vil de besøkende ha få alternativer. Dette vil gi en forrin-

gelse av muligheten for å utøve friluftsliv i nærmiljøet og i hverdagen.

Men hva med kvaliteten?

Kvaliteten på skogarealene, enten det er en naboskog eller markaområde, er helt avgjørende for den bruken området får, både når det gjelder omfang og type aktivitet. For at skogen skal inneholde gode kvaliteter for de besøkende, må arealene planlegges og forvaltes målrettet i et langsiktig perspektiv. Det tar lang tid å utforme og tilrettelegge skogene, samt å opparbeide kunnskap, slik at skogene inne-

holder de kvalitetene som folk etterspør.

Skog for folk flest

Siden 1970-tallet har mer enn 60 forskningsarbeider dokumentert hva folk flest ønsker å møte på sin tur i skogen. Det er viktig å være klar over at denne ideal- eller gjennomsnittsskogen for opplevelse og bruk ofte ser helt annerledes ut enn landskap preget av skogproduksjon eller landskap preget av bevaring av biologisk mangfold. Folk ønsker seg ryddige, åpne og gamle skoger.

Råtne rot – en eventyrskog for spesielt interesserte? Foto: Vegard Gundersen, NINA

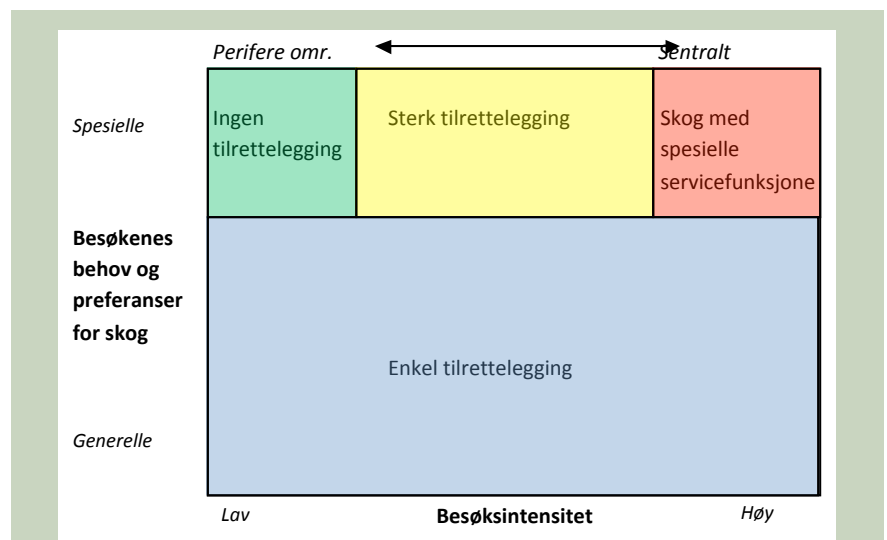
For at skogen skal inneholde gode kvaliteter for de besøkende, må arealene planlegges og forvaltes målrettet i et langsiktig perspektiv.

Planutfordringer

Den største utfordringen for å utvikle kvaliteten av bynære skogområder, er knyttet til at om lag 2/3 av arealene er i privat eierskap. En strategi i henhold til skogbruksloven er å inspirere skogeieren til på eget initiativ å ivareta fellesverdiene på en god måte. En slik strategi har bidratt til å redusere konfliktene mellom friluftsliv og skogbruk siden 1970-tallet, men har vist seg å være mindre egnet til å videreutvikle fellesverdiene knyttet til friluftsliv ut over dette. Det er som oftest nødvendig med en overordnet planlegging som ser hele ressursen av friluftsskog i et tettsted eller en by i sammenheng. I stedet for at alle områdene blir mer eller mindre like, er det viktig at man arealdifferensierer kvalitetene skogene skal ha (Figur 1), spesielt gjelder dette i forhold til grad av tilrettelegging og skogskjøtsel. Det andre viktige perspektivet er at planene må være lokalt forankret. En slik ”nedenfra og opp” strategi vil sikre de lokale kvalitetene, bygge videre på lokal kunnskap, og se det enkelte sted som det unike stedet det er. Denne strategien vil være i tråd med viktige prinsipper i den europeiske landskapskonvensjonen.

Kontaktpersoner:
 Vegard.Gundersen@nina.no,
 margrete.skar@nina.no
 Norsk institutt for naturforskning (NINA)

Figur 1. En prinsippskisse som viser hvordan arealbruken i skog kan differensieres med hensyn på brukernes behov, aktiviteter og preferanser. For områder med høy besøksintensitet og også der de besøkende har spesielle krav til tilrettelegging (sportsaktiviteter, servicesenter, kafé, besøksenter, parkeringsplasser, WC etc.) vil dette utgjøre begrensede arealer i byens randsoner. For områder med lav besøksintensitet og samtidig

spesielle preferanser for de besøkende (villmark, biologisk mangfold, fiskevann etc.) vil det ikke være behov for tilrettelegging. Områder som er mye besøkt og der folk har spesielle krav til sterk tilrettelegging (merke stier, kart, broer, hytter, gapahuker, leirplasser etc.) vil være det vi oftest forbinder til markaområder. Uansett, de fleste arealene i bynære skoger har en helt enkel tilrettelegging og en ordinær skogsdrift med generelle hensyn.

Den europeiske landskapskonvensjonen

Norge besluttet i 2001 å gjennomføre Den europeiske landskapskonvensjonen. Konvensjonen trådte i kraft 1. mars 2004.

Konvensjonen gir ny forståelse av hva landskapet er:

- Konvensjonen gjelder hele landet – alt fra fjord og fjell til byer og bygder, bylandskap og naturlandskap, vakre landskap, helt alminnelige landskap og ødelagte landskap. Den inkluderer nasjonalparker, landskapsvernområder, kulturminner og kulturmiljøer.
- Konvensjonen framhever landskapet som leveområde for mennesker og tema for demokratisk debatt. Landskapet er viktig for helse og livskvalitet, og for utviklingen av gode, livskraftige lokalsamfunn. Det er en utbredt misforståelse at landskapet bare er noe vi ser på som et slags bilde på veggen, à la «Brudeferden i Hardanger» eller «Elg i solnedgang». Vi befinner oss alltid midt i et landskap, enten det er vakkert, alminnelig eller ødelagt. Der gjør det inntrykk på oss gjennom hele sanseapparatet og setter sine følelsesmessige spor.
- Landskapet er i stadig forandring. Det er ikke noe mål i konvensjonen å hindre endringer eller «fryse fast» bestemte landskap. Tvert i mot skal konvensjonen hjelpe oss til å håndtere de endringene som uomtvistelig kommer, til å skape landskap der folk ser seg tjent med å bo og arbeide.

Hverdagslandskapet er største utfordring

Vi har storslått natur og praktfulle landskap. Fra hele verden kommer det folk for å oppleve naturen, stillheten og roen her til lands. Men de omgivelsene vi skaper selv, er ikke alltid like storslåtte. Norske steder framstår ofte som en samling tilfeldigheter.

For å styrke bevisstheten om dette har Miljøverndepartementet utarbeidet:

- Brosjyren «Den europeiske landskapskonvensjonen – Hverdagslandskapet»
- DVD filmen «Hverdagslandskapet – En film med utgangspunkt i Den europeiske landskapskonvensjonen»

Brosjyren gir en kortfattet omtale av konvensjonen og viser eksempler på etterspurte kvaliteter. Den er tilgjengelig på Miljøverndepartementets nettsider. I filmen forteller folk selv om hvordan de opplever landskapet der de bor og arbeider, på et helt vanlig norsk sted. Den kan blant annet vises som bakgrunn for diskusjoner ved møter og konferanser om aktuelle saker. DVD-kopier kan bestilles fra p-forkontor@md.dep.no. Det finnes også en nettversjon på Miljøverndepartementets nettsider (www.md.dep.no, velg video i venstre meny).

Foto: Telemark fylkeskommune

sjekter i to fylker i samarbeid med fylkeskommunen og fylkesmannen.

Hordaland: Landskap i kommunal planlegging, under profesjonell veiledning og informasjon fra etatene hos fylkeskommunen og fylkesmannen. Prosjektet i Hordaland ble slutført i 2009. Fire kommuner – Granvin, Lindås, Samnanger og Sund – har prøvd ut ulike metoder for å integrere landskapskvalitetene i arbeidet med kommunale planer. Landskapsanalyser, medvirkning og planprosess var viktigste fokus. Prosjektet viser at landskapsanalysene betyr svært mye for å styrke bevissthet og kunnskap – både hos de folkevalgte, i administrasjonen og blant folk flest. Konklusjon er at landskapsvurderinger må inn som tema i planarbeidet og at land-

Hverdagslandskapet er først og fremst kommunenes arbeidsområde, uansett om det er uvanlig vakkert eller høyst ordinært. Utfordringen er derfor å heve kvaliteten i våre byer og bygder gjennom ordinære kommunale og regionale planer etter plan- og bygningsloven.

Vi utvikler metoder for å gjennomføre konvensjonen i planleggingen

Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet støtter pilotpro-

» Utfordringen er å heve kvaliteten i våre byer og bygder gjennom ordinære kommunale og regionale planer etter plan- og bygningsloven.

skapsanalysene bør brukes som verktøy for lokalisering og utforming av tiltak. For mer informasjon; www.landskapsplan.no

Telemark: Landskap som utviklingsstrategi for lokalsamfunn og næringsutvikling i omlandet til Telemarkskanalen (regionalpark).

Prosjektet i Telemark har som formål å prøve ut hvordan tiltakene i landskapskonvensjonen kan brukes i et samlet konsept for regional utvikling, avgrenset til Telemarkskanalen og landskapene omkring. Prosjektet skal bidra til å sikre og utvikle natur- og kulturverdiene langs kanalen, stimulere til lokal næringsutvikling og styrke lokal identitet i de seks kanal-kommunene – Skien, Nome, Sauherad, Notodden, Kviteseid og Tokke. Det gjennomføres med faglig støtte blant annet fra Telemarkforskning, Aurland Naturverkstad og studenter fra UMB. For mer informasjon: www.telemark-fk.no

Veiledere i landskapsanalyser

På oppdrag fra Miljøverndepartementet arbeider Riksantikvaren og Direktoratet for naturforvaltning med veiledere for hvordan landskapstemaet kan håndteres i kommuneplanlegging og i konsekvensutredning av vindkraftutbygging. Første trinn er en felles framgangsmåte for landskapsanalyse. En foreløpig versjon er tilgjengelig på nettsidene til Riksantikvaren og Direktoratet for naturforvaltning. Denne vil bli supplert med særskilte temaveiledere om:

- Vindkraft og landskap
- Landskap i kommunal planlegging

En nasjonal politikk for landskap?

Landskapskonvensjonen fastslår at landskapspolitikken er et felles ansvar for nasjonale, regionale og lokale myndigheter.

Roller og oppgaver må fordeles på de ulike forvaltningsnivåene i tråd med nærhetsprinsippet, der beslutningene blir tatt så nær befolkningen som mulig.

Miljøverndepartementet vil nå vurdere nærmere hvordan vi kan få på plass og gjennomføre en politikk for hvordan vi på ulike nivåer skal verne, forvalte og planlegge landskap gjennom tiltakene i konvensjonen (artikkel 4, 5 og 6).

Mer informasjon

Se nettsidene til Miljøverndepartementet og Europarådet:
www.planlegging.no
www.coe.int/landscape

RECEP-ENELC er et nettverk av lokale og regionale myndigheter for gjennomføring av konvensjonen. Formålet er å gi interesserte myndigheter faglig, politisk og administrativ støtte til tiltak innen sine områder. Se: www.recep-enelc.net

Uniscape er et nettverk mellom universiteter som samarbeider om gjennomføring av konvensjonen. Se: www.uniscape.org

Kontaktperson:
audun.moflag@md.dep.no,

Samarbeidsnettverk og prosjekter:

Planavdelingen er involvert i en rekke forskjellige prosjekter og samarbeidsnettverk. Her er en kortfattet oversikt.

Forum for stedsutvikling

Portalen www.stedsutvikling.no er utviklet av Miljøverndepartementet i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet, Statens Vegvesen Vegdirektoratet, Riksantikvaren, Husbanken, Norsk form og fylkeskommunene. Samarbeidet og nettstedet skal gi inspirasjon og gode ideer til å skape attraktive og miljøvennlige steder, som grunnlag for bosetting og næringsutvikling.

Framtidens byer

Framtidens byer er et samarbeid mellom staten og de 13 største byene i Norge om å redusere klimagassutslippene – og gjøre byene bedre å bo i. Framtidens byer skal vise de beste eksemplene på hvordan byer kan kutte sine utslipp, og gi lett tilgang til kunnskap som trengs for å gjøre det. Internett: www.framtidensbyer.no

Plansamarbeid om areal og transport i Oslo og Akershus

Plansamarbeidet i Oslo og Akershus skal få til en mer koordinert areal- og transportpolitikk i Osloregionen som kan redusere utslipp av klimagasser og lokal forurensning, legge til rette for økt bruk av kollektivtransport og bevare marka, grønne lunger og verdifulle landbruksarealer.

Groruddalssatsingen

Groruddalssatsingen er et samarbeid mellom staten og Oslo kommune for bedre miljø- og leveforhold i Groruddalen. I perioden 2007 – 2016 legges det tilrette for en mer bærekraftig demografisk og miljømessig utvikling.

Internett: www.prosjekt-groruddalen.oslo.kommune.no/

Livskraftige kommuner

Programmet «Livskraftige kommuner - kommunenettverk for miljø- og samfunnsutvikling» er et tilbud til kommunene om å delta i et systematisk og kreativt arbeid med miljø- og samfunnsutvikling i nettverk med andre kommuner.

Internett: www.livskraftigekommuner.no

Universell utforming

Universell utforming sikter mot å bedre tilgjengeligheten for alle og har særlig fokus på personer med nedsatt funksjonsevne. Dette inkluderer funksjonsnedsettelse knyttet til syn, hørsel, bevegelse, forståelse og følsomhet for miljøpåvirkning.

Internett: www.universell-utforming.miljo.no/

Nettverk for regional planlegging og utvikling

Nettverk for regional planlegging og utvikling er for personer som arbeider med regional planlegging i fylkeskommuner, hos fylkesmannen, i departementer og KS. Nettverket har samlinger hvert halvår.

Nettverk for kommunal planlegging og utvikling

Nettverket er for de som arbeider med veiledning av kommunene om plan- og bygningsloven hos fylkeskommunen, fylkesmannen, direktorater, departementer og Kommunenes sentralforbund. Nettverket koordineres av seksjon for arealpolitikk og planforvaltning og har samlinger 1-2 ganger i året.

Selv om kommunene i godt over 20 år har hatt anledning til å integrere sjøområdene innenfor grunnlinjen i sin planlegging etter plan- og bygningsloven har tilgjengelig kunnskapsgrunnlag vært svært mangelfullt. I løpet av de siste årene har imidlertid dette bedret seg, blant annet gjennom det nasjonale kartleggingsprogrammet av biologisk mangfold.

Kunnskapsbasert planlegging av kystsonen

– fokus på marint biologisk mangfold og fiskeområder

Programmet lokaliserer kjerneområder med hensyn til marint biologisk mangfold og kartlegger utbredelsen til viktige naturtyper som tareskog, bløtbunnsområder i strandsonen og ålegrasenger. St.meld. nr. 42 (2000-2001) *Biologisk mangfold. Sektoransvar og samordning* konkluderer med at det er behov for et nytt forvaltnings-system som er kunnskapsbasert. Dette innebærer blant annet at sjøområder med stor verdi for biologisk mangfold og fiskeri må identifiseres.

Kystsonen er samtidig utsatt for økende press fra utbygging og andre tiltak. Det har vært mye fokus på utbygging i strandsonen og ferdsel og friluftsliv. Konsekvensene for marint biologisk mangfold og kystnære gyte-, oppvekst- og fiskeområder har fått mindre. Norges Fiskarlag og andre har over flere år vært bekymret for ødeleg-

gelse av gyteområder, oppvekstområder og andre fiskeområder som følge av en uregulert «bit for bit» utbygging, særlig langs Skagerrak-kysten. En særlig aktuell problemstilling er småbåthavner, som ofte lokaliseres i lune viker med ålegrasenger og bløtbunn. Dette er særlig viktige marine naturtyper langs Skagerrak-kysten med et høyt artsmangfold.

De mest aktuelle inngrepene er:

- Bygging av brygger, bryggeanlegg og småbåthavner
- Mudring i forbindelse med slik utbygging
- Dumping av masser i sjø
- Utlegging av en rekke ulike rør og kabler i sjø
- Etablering av kunstige sandstrender
- Utleggelse av moringer og bøyer

Flyfoto av småbåthavn i Hvaler kommune.

Alternativ trase for kloakkledning i Tvedestrand kommune.

Prosjektet «Bit for bit» utbygging i kystsonen

UMB (Institutt for landskapsplanlegging), NIBR, NIVA og HI Flødevigen samarbeider om et prosjekt som setter søkelys på hvordan denne nye kunnskapen om livet under vann kan brukes for å få en mer helhetlig og kunnskapsbasert planlegging av våre kyst- og sjøområder. Et forprosjekt er gjennomført, og resultatene finnes i rapporten «*Bit for bit*» utbygging i kystsonen –

konsekvenser for natur og næring fra 2009, som er tilgjengelig på NIBRs hjemmeside www.nibr.no og på hjemmesidene til Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond, www.fiskerifond.no I rapporten har man satt et særlig fokus på situasjonen i Tvedestrand og Hvaler kommuner, som begge opplever et høyt og variert press på kystområdene. Presset på sjøområdene har i stor grad direkte sammenheng med utbyggingspresset på land.

Studien viser at beslutninger om arealbruk i kystsonen ofte skjer «bit-for-bit» uten helhetlig plan og med minimal kunnskap om konsekvensene. Det er også mangel på helhetlig kartlegging av utbyggingene og tiltakene, og det er store behov for oversikter og kommunikasjon mellom forvaltningsorganer. Videre viser studien at kartleggingene av marint biologisk mangfold og fiskeområder, gjort tilgjengelig gjennom geografiske informasjonssystemer (GIS), har et stort potensial når det gjelder å bidra til en bedre og mer kunnskapsbasert kystsonerforvaltning. GIS kan også med fordel brukes for å gi bedre oversikt over «bit-for-bit» utbyggingen.

Det vil bli vurdert hvordan ny plan- og bygningslov, havne og farvannslov, naturmangfoldlov og andre nye føringer som f.eks. EUs Vanddirektiv kan fungere som et helhetlig beslutningsgrunnlag for bruk og vern i kystsonen. Dette vil kunne danne et kunnskapsgrunnlag for en eventuell ny veileder for planlegging og utvikling av kystsonen.

Hovedprosjekt består av følgende seks arbeidspakker:

1. Gjennomgang av kommunale planer.
2. Undersøkelse av beslutninger om arealbruk i kystsonen.
3. Erfaringer med å anvende kartleggingsdata av marint biologisk mangfold i planlegging og forvaltning.
4. Geodata for kystsonen.
5. Konsekvenser av tiltak og utbygging for marine naturtyper
6. Vurderinger av ny plan- og bygningslov, naturmangfoldlov, EUs Vanddirektiv, havne- og farvannslov og andre føringer

Kontaktperson:
knut.bjorn.stokke@umb.no
Universitetet for miljø- og biovitenskap, Institutt for landskapsplanlegging.

Hvilke hensyn og forhold som skal markeres som hensynssoner med tilhørende bestemmelser og retningslinjer, er angitt i pbl. § 11-8, a) til f).

- a) Sikrings-, støy- og faresoner med angivelse av fareårsak eller miljørisiko.
- b) Sone med særlige krav til infrastruktur med angivelse av type infrastruktur.
- c) Sone med særlige hensyn til landbruk, reindrift, friluftsliv, grønnstruktur, landskap eller bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø, med angivelse av interesse.
- d) Sone for båndlegging i påvente av vedtak etter plan- og bygningsloven eller andre lover, eller som er båndlagt etter slikt rettsgrunnlag, med angivelse av formålet.
- e) Sone med krav om felles planlegging for flere eiendommer, herunder med særlige samarbeids- eller eierformer samt omforming og fornyelse.
- f) Sone hvor gjeldende reguleringsplan fortsatt skal gjelde.

Generelt om hensynssoner

I den nye plan- og bygningsloven har vi fått et nytt planverktøy; hensynssoner. Hensynssoner synliggjør på arealplankartene områder hvor det i videre bruk og planlegging må tas visse hensyn, eller der er restriksjoner på bruken.

Hensynssoner har den fordel og styrke i at de kan benyttes uavhengig av hvilket arealformål området er avsatt til. På denne måten er hensynssoner et fleksibelt virkemiddel. De utgjør en kartfestet inntegning, og dermed en synliggjøring av områder hvor også andre hensyn må ivaretas enn de arealformålet gir føringer på. Et annet viktig element er at hensynssonene vil gi tiltakshavere en større grad av forutsigbarhet, da de vil være kjent med områdets muligheter og begrensninger før privat planlegging påbegynnes.

Hensynssoner skal kun benyttes i «nødvendig» utstrekning i følge lovens ordlyd. Det skal ikke gis hensynssoner

for alle interesser som kan ha betydning for bruken av et område, men avgrenses til interesser av vesentlig betydning for tiltak. Ved for vid bruk av hensynssoner er det fare for utvanning av virkemiddelet, samt fare for uoversiktlige plankart.

Det kan knyttes bestemmelser til de fleste hensynssoner. Til den såkalte LNFR-hensynssonen (Sone med særlig hensyn til landbruk, reindrift, friluftsliv, grønnstruktur, landskap eller bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø, pbl. § 11-8, c) vil det bare kunne gis bestemmelser når sonen ligger i randsonen til landskapsvernområder og nasjonalparker. Der sonen ikke ligger i slike områder, vil det i kommuneplanen bare kunne gis retningslinjer for arealbruken. Der hensynssonene videreføres på reguleringsplannivå kan det knyttes bindende bestemmelser til sonen.

Hensynssone er et nytt virkemiddel og gir muligheter for å ivareta kulturminner, kulturmiljø og landskap både i kommuneplan og i reguleringsplan. For kulturminner, kulturmiljøer og landskap er det særlig sone c) og sone d) som er aktuelle for å ivareta disse hensynene direkte. Sone e) og sone f) kan også ha betydning for forvaltning av kulturminneinteressene, og da i hovedsak på kommuneplannivå.

Bruk av hensynssoner

for å ta vare på kulturminner og kulturmiljøer

Kommuneplan

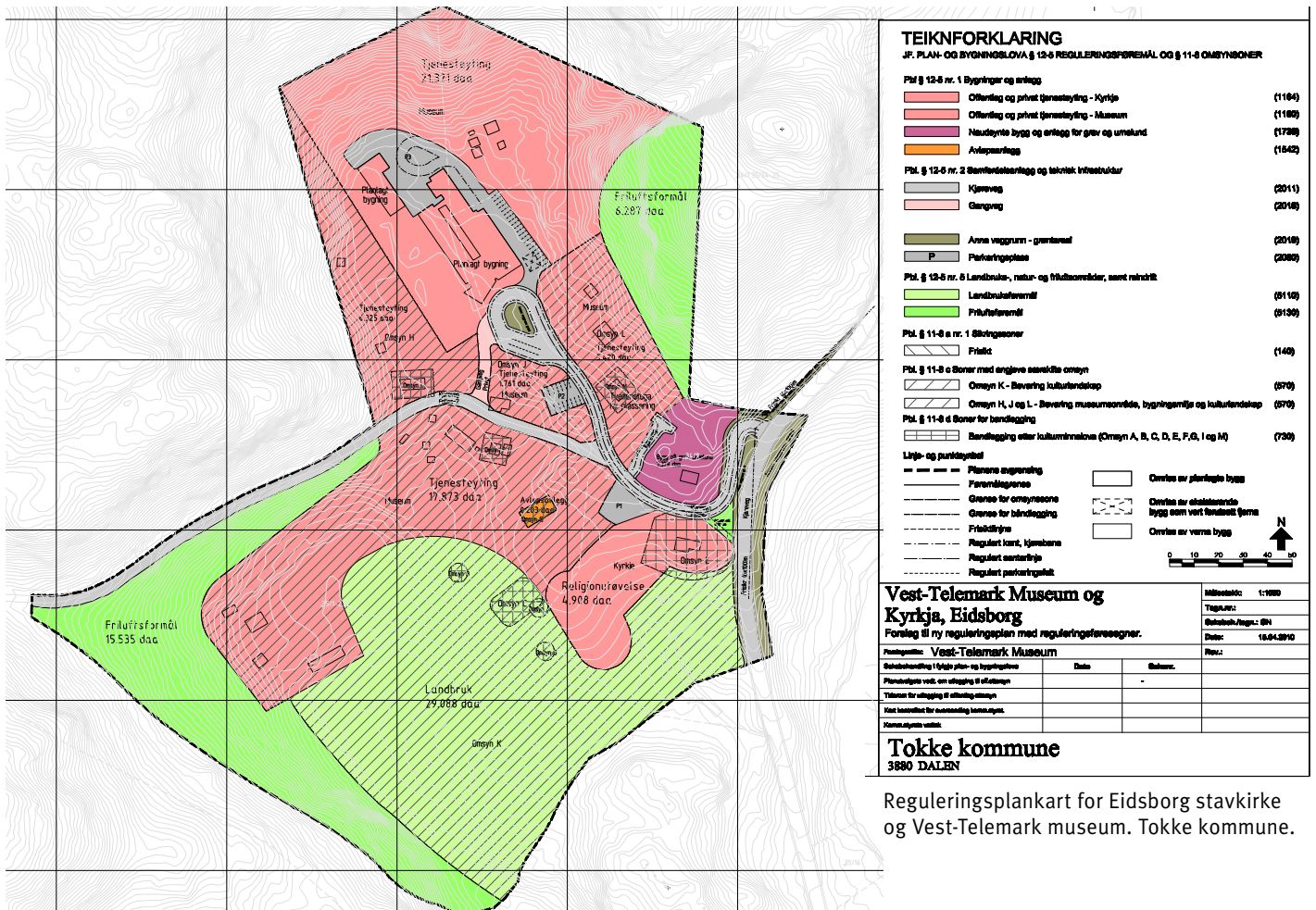
Hensynssone c) angir områder med særlige hensyn til landbruk, reindrift, friluftsliv, grønnstruktur, landskap eller bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø. Til hensynssone c) i kommuneplanen kan det, når det gjelder kulturmiljø, gis retningslinjer som begrenser virksomhet, setter vilkår for tiltak og avklarer saksbehandlingsprosedyrer for søknad om tiltak.

Hensynssone d) angir områder for båndlegging i påvente av vedtak etter plan- og bygningsloven eller andre lover, eller områder som er båndlagt etter slikt rettsgrunnlag. Sone d) omfatter også områder som er fredet eller vernet etter annet lovverk, som kulturminneloven. I disse tilfellene er

det den aktuelle sektorlov som setter arealbegrensningene.

Hensynssone e) er aktuell for områder som er under omforming, særlig i byer og tettsteder. Den kan brukes der kommunen ønsker en områdevis planlegging med sikte på omforming, fornyelse og videreutvikling. Et eksempel er tidligere industriområder som skal utvikles til boligområder. Med en samlet tilnærming til området vil man kunne få bedre muligheter til å ivareta kulturminneinteresser knyttet til eksisterende bygninger og anlegg.

Hensynssone f) brukes for å vise at eldre reguleringsplan fortsatt skal gjelde. Dette gjelder også eldre reguleringsplaner med spesialområde bevaring eller der spesialområde bevaring inngår som ett av flere formål.

Reguleringsplankart for Eidsborg stavkirke og Vest-Telemark museum. Tokke kommune.

Hensynet til landskap kan ivaretas av hensynssoner. Den mest aktuelle hensynssonen er hensynssone c). For landskapsvernområder etter naturvernloven, vil hensynssone d) være aktuell. Det anbefales at kommunene prioriterer viktige landskap som de ønsker å sikre for framtida og som kan utgjøre en ressurs for steds- og næringsutvikling.

Automatisk fredete kulturminner skal som hovedregel vises som hensynssone d), da disse er båndlagt etter kulturminneloven. Det vil være det/de faktiske kulturminnene med sikringsone som kan angis med sone d). Områder med særlig høyt potensial for automatisk fredete kulturminner kan i kommuneplanens arealdel gis hensynssone c). Dette forutsetter en god faglig begrunnelse. En annen faktor som bør

vurderes, er hvilket utbyggingspress området er utsatt for.

Nyere tids kulturminner og kulturmiljøer som ikke er vurdert fredet eller foreslått fredet i henhold til kulturminneloven, kan vises som hensynssone c) på kommuneplankartet. Det kan ofte være hensiktsmessig å avgrense et større område (kulturmiljø) som omfatter flere kulturminner og det omkringliggende miljøet som de inngår i. Dette kan gi en nødvendig bufferzone som ivaretar verdiene i forhold til eventuelle utbyggingstiltak. Kulturminner og kulturmiljøer som er fredet etter kulturminneloven eller der fredningssak er startet opp, bør i utgangspunktet synliggjøres på kommuneplannivå med hensynssone d).

Reguleringsplan

Hensyn og restriksjoner som er fastsatt gjennom hensynssoner til kommuneplanens arealdel skal legges til grunn for utarbeiding av reguleringsplan. Hensynssoner kan imidlertid også komme til på reguleringsplannivå. Bevarings- eller verneområder skal alltid vises med hensynssone i reguleringsplanen. På reguleringsplannivå vil det normalt være hensynssonene c) og d) som er aktuelle å bruke for å ivareta kulturminner, kulturmiljøer og landskap.

Håndtering av landskap i reguleringsplan bør ha utgangspunkt i hensynssonene i kommuneplanen. Disse kan tas inn i reguleringsplan som hensynssoner, arealformål LNFR og bestemmelser. Ny plan- og bygningslov gir i tillegg mulighet for

å regulere til underformål. Det er viktig med gode og tydelige bestemmelser til hensynssoner og arealformål, ikke minst når det gjelder landskap.

Vedtaksfredete kulturminner og kulturmiljøer skal synliggjøres i reguleringsplaner, og hensynssone d) benyttes i tillegg til det aktuelle arealformålet. Avsettes området rundt det fredete kulturminnet som buffersone, bør dette avmerkes som hensynssone c) med bestemmelser som styrer arealbruken slik at tiltak i sonen ikke kommer i strid med intensjonen med fredningen.

For automatisk fredete kulturminner som bevares på stedet fins det to alternativer for framstilling i en reguleringsplan, hensynssone d) eller underformål *vern av kulturminne* til arealformålet LNFR. Hensynssonen kan videreføres fra kommuneplan eller innføres i reguleringsplan, for eksempel ved nyregistrering av automatisk fredete kulturminner. Med til kulturminnet hører en sikringszone på minimum fem meter som skal verne kulturminnet mot tiltak som blant annet kan skade eller skjemme det. Denne er en del av kulturminnet og skal inngå i hensynssonen.

Omgivelsene rundt automatisk fredete kulturminner har i de fleste tilfeller endret seg siden kulturminnet ble til. Dagens situasjon er likevel en viktig ramme for å kunne tolke og forstå i hvilken sammenheng kulturminnet ble til, hvilke ressurser som ble utnyttet og hvilken samfunnsstruktur som rådet. For å ivareta kulturminner i arealplansammenheng, bør også omgivelsene de inngår i ut over sikringssonen, gis et vern gjennom bruk av hensynssone c). Regional kulturminneforvaltning vil gi faglig veiledning når områdets utstrekning skal defineres eller avgrenses.

Eidsborg stavkirke. Foto: Jiri Havran, Riksantikvaren.

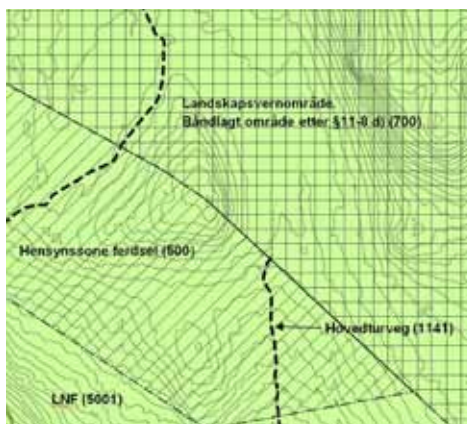
Eksempel

Eidsborg stavkirke er en av Norges bevarte stavkirker fra middelalderen. Rundt den ligger jordlag (kulturlag) fra den middelalderske kirkegården bevart under dagens markoverflate. Begge disse kulturminnene er automatisk fredet. I nærheten av kirken ligger Vest-Telemark museum, med verneverdige og fredete bygninger, blant annet et middelaldersk loft som er automatisk fredet. Kirken ligger i et verdifullt kulturlandskap som gir en god ramme til den middelalderske stavkirken. Her

er det funnet automatisk fredete kulturminner som kokegroper og dyrkningslag under markoverflaten. Det er utarbeidet forslag til en reguleringsplan for området. Her er de automatisk fredete kulturminnene regulert til hensynssone d), mens deler av museumsområdet og det verdifulle kulturlandskapet er regulert til hensynssone c) med bestemmelser.

Kontaktperson:
ingunn.holm@ra.no,
Riksantikvaren

I denne artikkelen vil det gis eksempler på hvordan dette nye virkemiddelet kan brukes for å ivareta naturmangfoldet både innenfor og utenfor verneområder. Det er i denne sammenheng viktig å minne om at hensynssoner også vil være et viktig virkemiddel for ivaretagelse av naturverdier i byggesonen i byer og tettsteder.

Bruk av hensynssoner for å ivareta naturmangfoldet

Med naturmangfoldet menes i denne sammenheng biologisk, landskapsmessig og geologisk mangfold som ikke i det alt vesentlige er et resultat av menneskers påvirkning, slik det er definert i naturmangfoldlovens § 3, bokstav i).

Hensynssoner i randsonen til verneområder

I randsonene til de store verneområdene er det et spesielt behov for å kunne gi bestemmelser om restriksjoner og bruk av områdene for å hindre uheldig påvirkning av verneverdiene inne i verneområdet. LNFR-hensynssonen gir kommunene et slikt planverktøy. Dette krever et samarbeid mellom stat og kommune i og med at bestemmelsene til slike hensynssoner kun kan gis *samtidig* med fastsetting av ny verneforskrift eller ved revisjon av slik forskrift, eller *samtidig* med ny forvaltningsplan eller revisjon av slik plan. Loven gir

ingen arealrestriksjoner på størrelsen til randsonen, slik at dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Men det er et klart vilkår i loven at bestemmelsene må ha som formål å hindre vesentlig forringelse av verneverdiene inne i selve verneområdet. I oppstartsmøtet for områdevernarbeidet bør derfor spørsmålet om bruk av hensynssoner i randsonen være et tema.

Eksempel på bruk av hensynssone i randsonen til landskapsvernområde

I eksempelet nedenfor er det vist hvordan hensynssone etter § 11-8, c) med bestemmelse kan brukes i tilknytning til randsonen til et landskapsvernområde med sterke villreininteresser. Verneområdet ligger i nærheten av et reiselivsområde med flere alpinheiser. For å kunne fortsette utvikling av reiselivsområdet samtidig som villreininteressen i verneområdet ikke blir skadelidende, er det lagt en hensynssone i tilknytning til toppen av heis-

området. Bestemmelsene til sonen skal regulere ferdsel i mai og første halvdel av juni for å ivareta verneintressene inne i verneområdet. I randsonen kan tenkes følgende bestemmelser knyttet til hensynssonen:

1. Organiserte aktiviteter som kan virke forstyrrende på villreinen er ikke tillatt i periodene
2. Det skal ikke merkes nye stier innenfor hensynssonen.
3. Motorferdsel utenfor de eksisterende veiene er ikke tillatt i periodene...
4. Hunder må ikke slippe løs i periodene...

Hensynssoner utenfor verneområder – utvalgte naturtyper.

1. juli 2009 trådte naturmangfoldloven i kraft. Lovens kapittel VI omhandler forvaltning av utvalgte naturtyper. En naturtype er en ensartet type natur som omfatter alle levende organismer og de miljøfaktorene som lever der, eller spesielle typer naturforekomster som dammer, åkerholmer og lignende samt spesielle geologiske forekomster. Pr dags dato er det ingen naturtyper som er utvalgt ved forskrift, men det er en slik forskrift på høring hvor følgende fem naturtyper er foreslått utvalgt; hule og gamle eiker, slåttemark, slåttemyr, kalksjøer og kalklindeskog.

Konsekvensen av at en naturtype er utvalgt er blant annet at offentlige myndigheter, også kommunene i sin planbehandling, skal ta «særskilt hensyn» til den. Naturtypene er altså forutsatt forvaltet gjennom blant annet plan- og bygningsloven. Hensynssoner i de kommunale planene med tilhørende retningslinjer, kan brukes som virkemiddel for å ivareta og synliggjøre de utvalgte naturtypene.

Naturtype hule og gamle eiker. Foto: Terje Bratli

Det er bare de vesentlige hensyn og interesser i et område som skal synliggjøres ved bruk av hensynssoner. At en naturtype er utvalgt er et sterkt signal om at dette er verdier av regional eller nasjonal verdi, og at dette nærmest gjør naturtypene «kvalifisert» for en egen hensynssone. Det er ikke dermed sagt at andre sårbare naturtyper ikke skal markeres med hensynssone. Det vil komme en egen Rødliste for naturtyper i tillegg til de som utvelges gjennom forskrifter.

Det vil ikke bli kartfestet i forskrift hvor de utvalgte naturtypene befinner seg. Fylkesmennene vil få ansvar for å kartlegge hvor de er, legge informasjonen inn i Naturbase og informere kommuner og berørte grunneiere. De fleste naturtypene vil være forholdsvis stedfeste. Det gjør at hensynssone vil kunne være et nyttig virkemiddel for å synliggjøre på de kommunale plankartene hvor de befinner seg. I retningslinjene til en slik hensynssone vil det være naturlig at det kan tas inn elementer fra en eventuell handlingsplan for naturtypen som er utarbeidet med hjemmel i forskriftene.

En annen type hensynssone som indirekte kan være et nyttig virkemiddel for å ivareta naturtyper, kan være krav om felles planlegging, pbl. § 11-8 e). Dette er en hjemmel for kommunene til å kreve at to eller flere grunneiere samarbeider om felles reguleringsplan på tvers av nabogrensene. Dette kan hindre en uheldig bit for bit utbygging. Som eksempel kan nevnes et privat forslag til detaljregulering fra en grunneier som omfatter utbygging av fritidsboliger. Forslaget viser at adkomstveien pga terrengforhold og nabogrenser kun kan legges gjennom en utvalgt naturtype. Dersom kommunen fremtvinger grunneiersamarbeid og krever felles plan, kan adkomst i stedet legges over naboeiendommen og således hindre inngrep i de utvalgte naturtypene.

Kontaktperson:
magnhild.borsting-roe@dirnat.no,
Direktoratet for naturforvaltning

Samfunnssikkerhet innebærer å skaffe oversikt over relevant risiko, og et mål om lavere risiko og sårbarhet i samfunnet. Vil vi få en alvorlig hendelse i kommunen? Vil et skred kunne ødelegge sykehjemmet? Kan drikkevannet bli forurenset? Kommunene har et generelt og grunnleggende ansvar for befolkningens trygghet og sikkerhet innenfor sine geografiske områder. Kommunene utgjør dermed fundamentet i samfunnssikkerhetsarbeidet.

ROS-analyser og hensynssoner

Samfunnssikkerhet i planleggingen

Etter plan- og bygningsloven skal kommuner og fylkeskommuner ivareta samfunnssikkerhet i planleggingen gjennom å kartlegge risiko og sårbarhet og legge til rette for tiltak for å forebygge risiko for skade og tap av liv, helse, viktig infrastruktur og samfunnsviktige funksjoner. Siden 1997 har det vært føringer om risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS) i arealplanleggingen. I 2007 viste kommuneundersøkelsen at kun 39 prosent av kommunene hadde gjennomført ROS i forbindelse med arealplanleggingen (DSBs kommuneundersøkelse 2007). Denne andelen er for lav, men med den nye plan- og bygningsloven forventes det økt oppmerksomhet på samfunnssikkerhet i planleggingen.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har et samordningsan-

svar for samfunnssikkerhet og beredskap, og er blant annet fag- og tilsynsmyndighet for brannsikkerhet og farlige stoffer etter brann- og eksplosjonsvernloven. DSB er opptatt av at kommuner og fylkeskommuner integrerer samfunnssikkerhet i all planlegging. Fylkesmannen har et regionalt ansvar i å gi råd og veiledning for å bistå kommuner og fylkeskommunen i å ivareta samfunnssikkerhet i planleggingen.

Risiko- og sårbarhetsanalyser i arealplanleggingen

Risiko og sårbarhet kan knytte seg til arealet slik det er fra naturens side, som følge av arealbruken og som konsekvenser av risikofaktorer utenfor planområdet og klimaendringene. Målet er å få kunnskap om planområdet for å forhindre arealdisponering som skaper ny eller økt risiko og sårbarhet.

Det er viktig at samfunnssikkerhet kommer tidlig inn i planprosessene. ROS bør danne grunnlag for hvordan samfunnssikkerhet følges i planstrategien, som langsiktige mål og føringer i fylkesplaner og kommuneplaner, og i nærmere arealplanlegging.

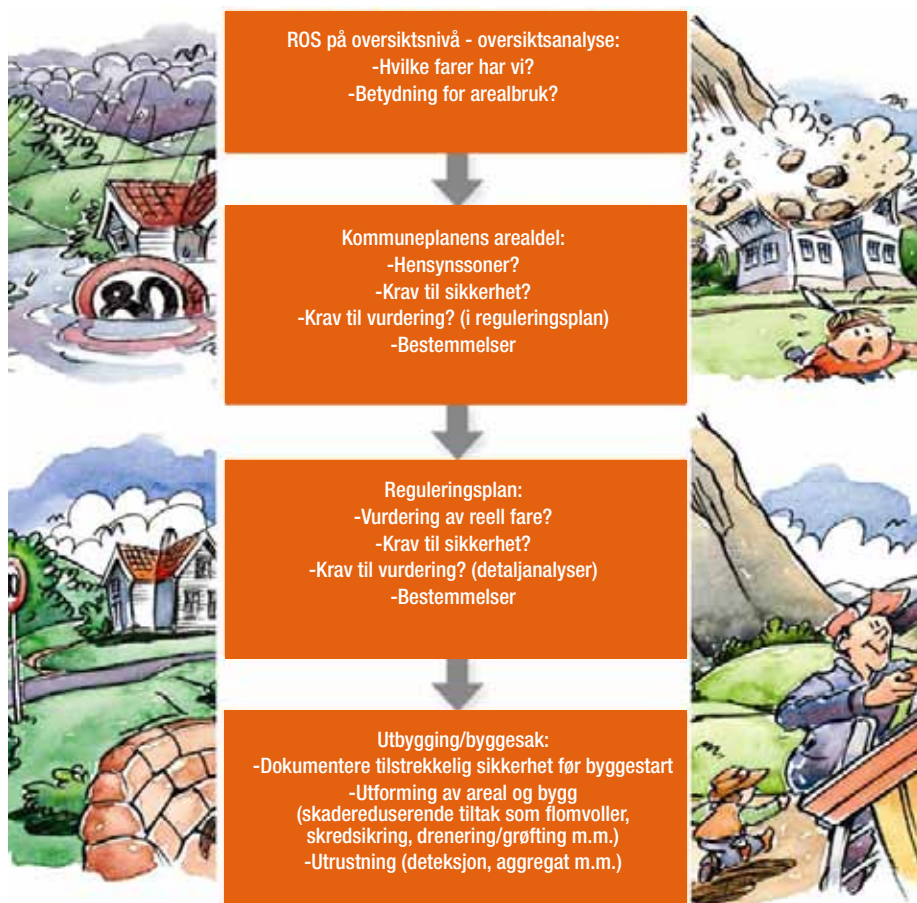
I et arealperspektiv har arbeidet med samfunnssikkerhet fire faser:

1. Kartlegge risiko og sårbarhet
2. Unngå risiko og sårbarhet
 - a) vurdere om området kan, eller ikke kan utbygges
3. Redusere risiko og sårbarhet
 - a) vurdere alternativer til lokalisering og krav til utbyggingen
 - b) gjennomføre eventuelle risiko- og sårbarhetsreducerende tiltak
4. Håndtere restrisiko, med beredskapstiltak som blant annet planer og utstyr for overvåkning, varsling og evakuering

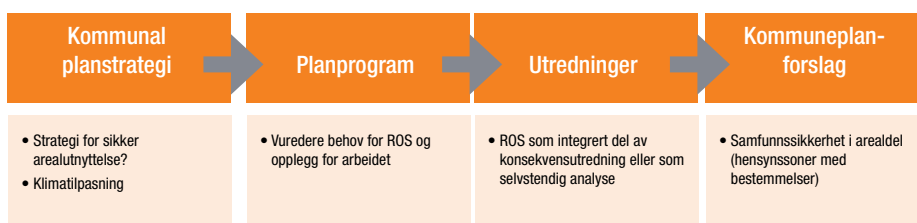
Skal ROS få praktisk betydning, må funn fra analysen i nødvendig grad komme til uttrykk i planene. Der det avdekkes risiko og sårbarhet, må det gis føringer for å sikre samfunnssikkerhet i videre planlegging, for eksempel ved avmerking av hensyns-soner, byggeforbud eller bestemmelser om nærmere utredning av risiko m.m. I reguleringsplaner vil risiko og sårbarhet måtte håndteres konkret og sikkerheten dokumenteres gjennom forslag til løsning.

Som planmyndighet, må kommunen sørge for at beslutninger om fremtidig arealbruk gjøres på bakgrunn av god risikohåndtering i arealplanprosessene.

Det vises for øvrig til DSBs veiledning Samfunnssikkerhet i arealplanleggingen – kartlegging av risiko og sårbarhet.

Figuren viser hvordan ROS kan danne føringer for samfunnssikkerhet alt fra kommunal planstrategi og videre i planprosessene

Figuren viser oppfølging av funn fra ROS i arealplanleggingen Illustrasjon: DSB/Bøen

Digitale kart – et godt verktøy for ROS

DSB anbefaler å bruke digitale kart som hjelpemiddel i gjennomføring av ROS. I digitale kartverktøy sammenstilles data om ulike typer risiko og sårbare objekter. Dette gir en unik oversikt og

mulighet for å vurdere ulike faktorer i sammenheng. Flere nasjonale etater har gode kartinnsynsløsninger med egne data på internett. For kommuner og fylkeskommuner vil det være en fordel å ha aktuelle lokale data i eget kartprogram, slik at de kan kombineres med egne data.

Flere fagmyndigheter arbeider med landsdekkende oversikter over aktuell risiko og sårbarhet som kommuner og fylkeskommuner kan ha nytte av:

- DSB leverer data om anlegg med farlig stoff, grove oversiktlige kartdata fra en undersøkelse om transport av farlig gods og kart over brannfareområder i verneverdig tett trehusbebyggelse.
- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Norges geologiske undersøkelse (NGU) er i ferd med å utarbeide landsdekkende aktsomhetskart for skred og flom, tilpasset analyser på oversiktsnivå. De har også mer detaljerte flomsone-data og data for kvikkleire for prioriterte områder.
- Flere etater leverer kartdata for infrastruktur og sårbare objekter som kan være aktuelle i utarbeidelsen av ROS.

Veilederen *GIS i samfunnssikkerhet og arealplanlegging* beskriver bruk av GIS i ROS og omtaler aktuelle datakilder. Deler av veilederen kommer i revidert utgave våren 2010.

Stormflo i Molde, Scanpix

Klimatilpasning

Klimaendringene vil blant annet medføre større svingninger i temperaturer, økt nedbør, mer tørke, stigende havnivå og mer ekstremvær. Samfunnssikkerhetsutfordringer som følge av klimaendringene kartlegges som elementer av ROS og følges opp gjennom planer etter plan- og bygningsloven som en del av det helhetlige samfunnssikkerhetsarbeidet.

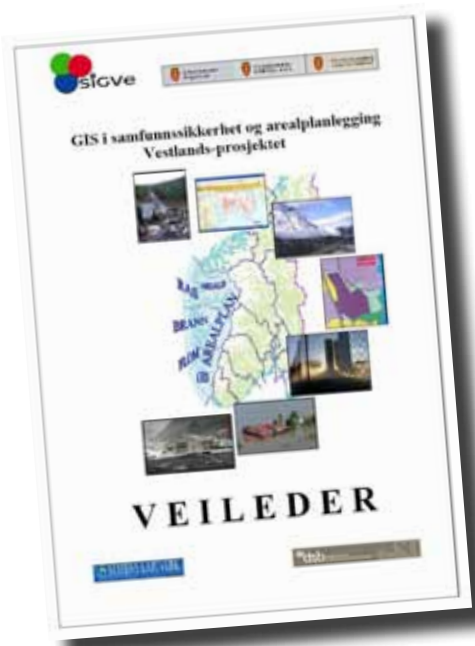
Hensynssoner – eksempel virksomheter med farlige stoffer

For å unngå eller redusere risiko og sårbarhet fra virksomheter med farlige stoffer, skal fareområder avmerkes som hensynssoner. Planmyndigheten skal i arealplaner vedta bestemmelser knyttet til disse, som er nødvendig for å ivareta samfunnssikkerhet.

Som fagmyndighet for farlige stoffer iht. brann- og eksplosjonsvernloven, mener DSB at hensynssoner er et særlig

viktige forebyggende virkemiddel for virksomheter som håndterer farlige stoffer. Bruk av hensynssoner er viktig for å ivareta nasjonal arealpolitikk og DSBs forpliktelser knyttet til EUs Seveso II-direktiv, storulykkevirksomheter. Som myndighet innebærer dette å ha kontroll med lokalisering av nye virksomheter, større endringer i eksisterende virksomheter og kontroll med utvikling som kan øke faren for eller konsekvensene av en større ulykke.

Arealplanlegging knyttet til virksomheter som håndterer farlige stoffer er nødvendig både for å ivareta sikkerheten til omgivelsene, men også for å sikre at det ikke lages unødvendige begrensninger for virksomhetenes utvikling, og deres bidrag i form av arbeidsplasser og inntekter til kommunen. Kommunen må ha en bevisst holdning til hvilke aktiviteter som lokaliseres hvor, og hva som aksepteres av nye aktiviteter i områder der det allerede er etablert industri som håndterer farlige stoffer.

En aktiv bruk av hensynssoner med klare bestemmelser for virksomheter som håndterer farlige stoffer vil forebygge risiko og sårbarhet. Slike hensynssoner må gjøres gjeldende, uavhengig av om det gjelder fortetting eller ny bruk av arealene. Den fortettingen som pågår flere steder har ført til at flere kommuner ønsker å omdefinere arealene og ta i bruk områder som ligger stadig nærmere eksisterende industrivirksomheter, uten nødvendig avklaring av hvilket risikopotensial de kan være for omgivelsene. Ved å la lokalsamfunnet krype nærmere virksomheter etableres det nødvendig sårbarhet i disse kommunene.

Det siste tiåret har det også vært endring i strukturen i norsk industri og næringsliv. Fabrikkområder som tidligere ble benyttet til rene industrielle formål, er delt opp og solgt ut bit for bit. Når industriell virksomhet legges ned eller flyttes, er det naturlig at både eiere og kommuner ønsker å finne alternative bruksområder for byggene. Ofte innebærer dette at tidligere industribygg ønskes benyttet til andre formål, for eksempel leke-land for barn, leiligheter, trimsentre, detaljhandel mv. Dette innebærer nye faktorer som må tas hensyn til i det totale risikobildet.

Fylkesmannens medvirkning - nye retningslinjer for innsigelse

Fylkesmannen skal medvirke fra tidlig fase i planprosesser etter plan- og bygningsloven. Fylkesmannen skal vurdere hvordan samfunnssikkerhet er ivarettatt og gir uttalelser om risiko og sårbarhet. Når planforslaget kommer på høring, skal Fylkesmannen se til at samfunnssikkerhet er fulgt opp og /eller gi føringer for samfunnssikkerhet ved nærmere detaljregulering. Som en siste utvei kan Fylkesmannen fremme innsigelse til kommunale arealplaner.

Nasjonalt utdanningscenter for samfunnssikkerhet og beredskap www.nusb.no, kurs i:

- Samfunnssikkerhet og arealplanleggingen
- Klimatilpasning i samfunnsplanleggingen

DSB har nettsider (www.dsb.no) om:

- Regional og kommunal beredskap
- Veiledning: Samfunnssikkerhet i arealplanleggingen – kartlegging av risiko og sårbarhet
- GIS i ROS

Temaveiledning Samfunnssikkerhet på MDs planleggingssider

www.planlegging.no

Se også: www.klimatilpasning.no

Farlige stoffer, Grenlandsområdet, Herøya industripark, Hydro

Nye retningslinjer for Fylkesmannens bruk av innsigelse for å ivareta samfunnssikkerhet i arealplanleggingen er under utarbeidelse.

Om beredskapsplikt i kommuneplanleggingen

Fra 1. januar 2010 er kommunene pålagt beredskapsplikt gjennom lov 17. juli 1953 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret. Hensikten er å se samfunnssikkerhet i et helhetlig perspektiv, både ut fra ulike sektorer og kommunes ulike roller. Gjennom beredskapsplikten stilles det krav om en helhetlig risiko- og sårbarhetsana-

lyse. Resultatene fra denne analysen skal også følges opp ved utarbeidning av planer etter plan- og bygningsloven.

DSB oppfordrer kommunene til å se denne plikten i tilknytning til hensynet til samfunnssikkerhet i kommuneplanleggingen.

Kontaktpersoner:

Gunnbjorg.Kindem@dsb.no,

Nils.Larsen@dsb.no

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

Kart og planforskriften og nasjonale produktspesifikasjoner gir føringer for hvordan arealplaner skal fremstilles. Her stilles krav om leveranse av arealplaner på digital form og krav om at arealplaner skal være utarbeidet i henhold til nasjonale standarder. Dette gjelder både når kommunen selv utarbeider planer eller de utarbeides av private forslagsstillere.

SOSI

kontroll av arealplaner

Hvorfor kontrollere den tekniske kvaliteten på digitale arealplaner?

Det vil være en dataflyt mellom privat forslagstiller og kommunene, deretter internt i kommunen og til slutt skal alle digitale arealplaner utarbeidet etter ny lov legges inn i kommunens digitale planregister. Det er viktig at prosessene skjer på en måte som sikrer at den digitale arealplanen som blir lagt inn i kommunens digitale planregister, er identisk med planen som er vedtatt av kommunestyret. Gode rutiner hos forslagstiller, både når det gjelder konstruksjon og utveksling av digitale plandata og gode mottaksrutiner i kommunene, er dermed helt nødvendig for at planprosessen skal gå smertefritt og uten unødvendige utsettelse. Kommunen

må blant annet ha system som sikrer at det ikke oppstår avvik mellom kommunens digitale planregister og det vedtatte plankartet.

Kontrolltjeneste

Statens kartverk er gjennom kart og planforskriften gitt i oppgave å veilede kommunene i etablering av planregister og bistå kommunene med å kontrollere den tekniske kvaliteten til digitale planregistre og digitale arealplaner.

Statens kartverk Hamar har siden 1. januar opprettet en tjeneste for teknisk kontroll av arealplaner på SOSI-format for kommuner i Hedmark og Oppland. Det gjøres da en SOSI-kontroll for å avdekke tekniske feil i planen. Dette kan være feil på egenskapskoding, topologi/geometri, SOSI-versjon og koordinatsystem. Dette er feil som vil

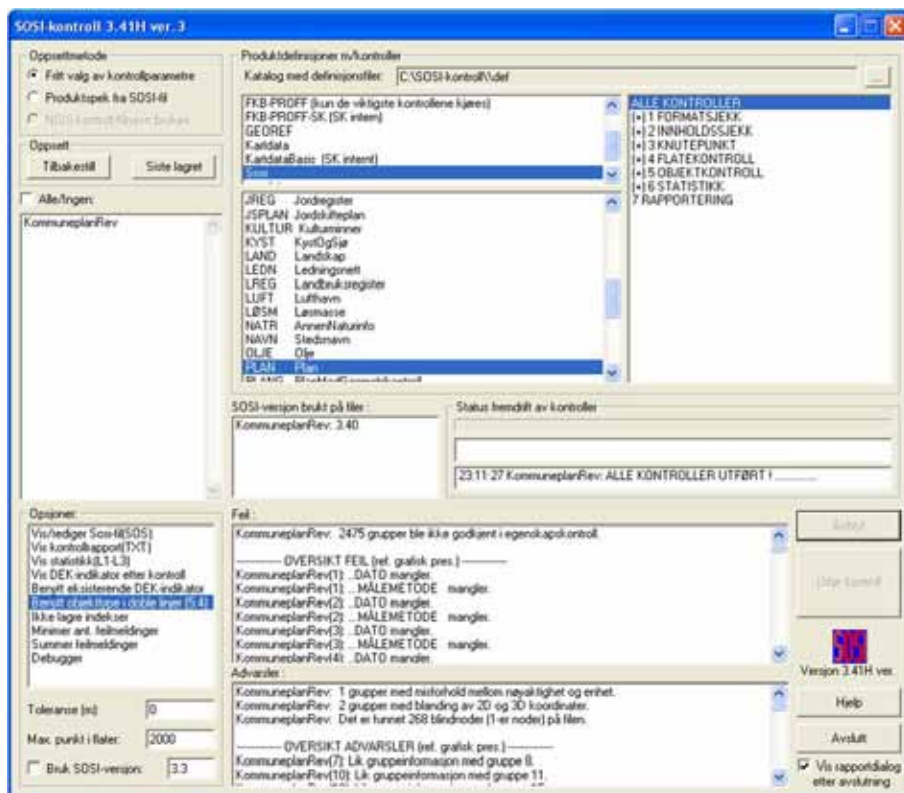
Planer med vesentlige virkninger = planer som omfattes av KU-forskriften

I lys av ny plan- og bygningslov har det kommet opp en del spørsmål om forholdet mellom planbestemmelsene og forskriften om konsekvensutredninger. Forskriften om konsekvensutredninger av 26. juni 2009 er hjemlet i de relevante lovbestemmelsene i plan- og bygningsloven og presiserer og utfyller disse i nødvendig grad.

Det er derfor forskriften som gir svaret på hvilke planer som har vesentlige virkninger.

I plan- og bygningsloven § 4-1 sies det at det skal utarbeides planprogram for reguleringsplaner med vesentlige virkninger. I § 4-2 sies det at det skal utarbeides konsekvensutredning for reguleringsplaner med vesentlige virkninger. Hvilke planer dette gjelder defineres i §§ 2 og 3 i forskrift om konsekvensutredninger. Tilsvarende gjelder krav til konsekvensutredning for områdeplaner som innebærer vesentlige endringer av vedtatt kommuneplan (§ 12-2) krav til konsekvensutredning ved vesentlig avvik fra områdereguleringer (§ 12-3). Og dette gjelder også reglene for unntak fra planprogram (§12-9) og vilkårene for unntak fra konsekvensutredning (§12-10).

Departementet har utarbeidet et Veiledningsnotat der det redegjøres for endringene i forskriften. Dette ligger på www.planlegging.no

Skjermdropp fra programvaren.

skape problemer ved utveksling av digitale arealplaner og som kan så tvil om planens egentlige innhold, noe som både forslagstiller og kommunen ønsker å unngå. Tilsvarende tjeneste tilbys også ved andre fylkeskartkontor.

Tjenesten er i aktiv bruk og vårt inntrykk er at dette oppleves verdifullt for de kommunene som per i dag ikke er i stand til å gjøre denne kontrollen selv.

Det er en mer langsiktig målsetning at kommunene skal kunne gjøre denne kontrollen selv. Statens kartverk gir kommunene kurs i mottak og kontroll av digitale arealplaner.

Hva ønsker vi å oppnå?

Gjennom dette tilbudet håper fylkesstatene i Hedmark og Oppland i samarbeid med kommunene at:

- Det blir etablert god dataflyt og enklere tilgang til plandata i planprosessen.
- Det kommer på plass gode rutiner i alle kommunene.
- At kravene til fremstilling av digitale planer blir fulgt opp av privat forslagstiller.
- Kvaliteten på planregistrene blir bedre.

Gevinsten vil være høyere kvalitet på arealplanene og en mer effektiv planprosess.

Kontaktperson:
Ove.Jorgensen@statkart.no
Statens Kartverk Hamar

Kontaktperson:
stig.roar.husby@md.dep.no

Tema

:Plankart - hensynssoner

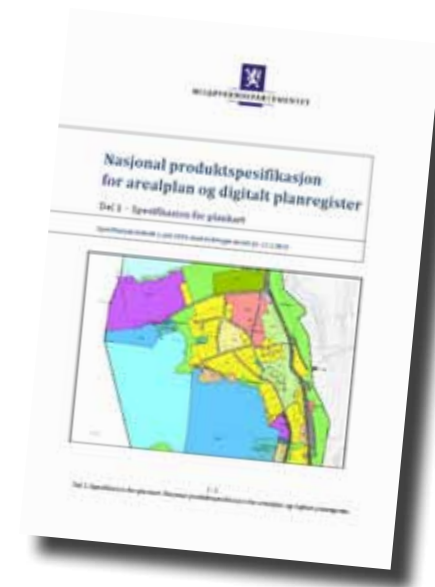
Hva kommer av veiledning?

Nye veiledere utarbeides kontinuerlig og eksisterende veiledningsmaterieell oppdateres.

På www.planlegging.no har vi siden forrige Plannytt lagt ut veileder for *energitiltak*; og *barn og unge*. Det er opprettet en «spørsmål og svar side» med spørsmål sortert etter kapittel og paragraf i loven med link til utdypende informasjon i kommentarutgaven. Dette er spørsmål om konkrete problemstillinger som departementet har fått inn.

Miljøverndepartementet utarbeider nå veiledere om blant annet kommuneplanens arealdel, samfunnsdelen og reguleringsplaner. Disse blir sannsynligvis publisert til høsten.

Informasjon om fremstilling av plankartet er samlet på sidene for kartforskriften, spesifikasjon, tegneregler mv.. Siden inneholder linker til kart- og planforskriften med veiledere, fremstilling av arealplan, tegneregler, SOSI 4.1 og digitalt planregister. Siden finner du på: <http://www.regjeringen.no/kartforskriften>. Ellers finnes informasjon om utarbeiding av plankart hos Statens kartverk på: <http://www.statkart.no/nor/Land/Fagomrader/Planinformasjon/>

Barn ser på kart på papir og PC
Foto: Hanne Marie Sønstegård

I tillegg pågår det et bredt samarbeid med departementer og direktorater om temaveiledere:

- Riksantikvaren er i gang med en veileder om plan- og bygningsloven og kulturminner, kulturmiljøer og landskap.
- Direktoratet for naturforvaltning arbeider med veiledere for grønnsstruktur og hensynsoner (naturmangfold, friluftsliv m.v.).
- Statens Landbruksforvaltning lager en veileder om landbruk i planleggingen.
- Fiskeri- og kystdepartementet og Miljøverndepartementet samarbeider om en veileder om havne- og farvannsloven og plan- og bygningsloven.
- Departementet samarbeider med en bredt sammensatt gruppe om en veileder for uteområder.

Kontaktpersoner:
hans.jacob.neumann@md.dep.no,
karl.inge.Rommen@md.dep.no,
jan.hausken@md.dep.no
magnar.danielsen@md.dep.no
(kart), Seksjon for kart, analyse og planinformasjon

PBL FOR PRAKTIKERE

– et oppslagsverk for planleggere

Norsk Byggtjeneste AS er Norges største formidler av byggeregler og byggevaredata, og utgir blant annet PBL FOR PRAKTIKERE, PLANSERIEN, BYGGENORMSERIEN og GRUNNPAKKE REGELVERK.

PBL FOR PRAKTIKERE har siden 1991 vært et oppslagsverk for alle som har behov for en utdyping av hva hver enkelt paragraf i plan- og bygningsloven betyr i praksis. Den benyttes av blant annet saksbehandlere i offentlig sektor, entreprenører, byggmestre og konsulenter samt til undervisning.

PBL FOR PRAKTIKERE inneholder både kommentarer og emneord til samtlige paragrafer i plan- og bygningsloven. Emnebehandlingen skiller seg fra vanlig juridisk litteratur både ved sin enklere språkform og ved sin orientering mot konkrete problemer. Lovkommentarene utarbeides av forfattere med høy faglig kompetanse, og i løpet av sommeren 2010 vil PBL FOR PRAKTIKERE også inkludere kommentar til byggesaksdelen i den nye plan- og bygningsloven.

PBL FOR PRAKTIKERE kan bestilles som et abonnement enten i papir eller som del av et internettabonnement, eventuelt begge deler.

For mer informasjon eller bestilling, ta kontakt med Anu Helena Laakso på e-post ahl@byggtjeneste.no eller ring 23 11 44 26.

Tema

:planlegging i kommunene

Kommunesektoren står foran store nye oppgaver på plan- og miljøområdet de nærmeste årene. Kommunene gir viktige bidrag til oppfyllelse av nasjonale og internasjonale miljømål og vil være helt sentrale i oppfølgingen av ny plan- og bygningslov og ny naturmangfoldlov. Kommunene har også fått nye oppgaver knyttet til klima- og energiplanlegging, klimatilpasning og oppfølging av Vanddirektivet. Samtidig er det dokumentert et voksende gap mellom de forventninger og krav som stilles og kommunenes kapasitet og kompetanse til å håndtere de nye oppgavene. Dette gjelder ikke minst de mindre kommunene med store arealutfordringer.

Plan- og miljøkompetanse i kommunene

Følgeevalueringen av programmene Livskraftige kommuner og Grønne energikommuner avdekket at kommunenes viktigste hindringer for å oppnå resultater på miljøområdet var manglende kapasitet og kompetanse i kommuneorganisasjonen. En styrking av plan- og miljøkompetansen i kommunene er viktig for å få størst mulig effekt ut av kommunenes nye virkemidler og ikke minst for å sikre lokalt eierskap til miljøutfordringene.

Det er et betydelig etterslep på vedlikehold av grunnleggende samfunnsmessig infrastruktur innenfor vei, jernbane, vann og avløp. For å møte dette, trengs en kraftfull opptrapping av plan- og miljøarbeidet i kommunene. Som ledd i å sikre god rekruttering av fagfolk til kommunene, må

utdanningskapasiteten ved høyskoler og universitet økes. Det er også viktig å utvikle målrettede og attraktive etterutdanningstilbud på feltet.

Innen 2012 skal alle kommuner ha vedtatt sin planstrategi. I følge ny plan- og bygningslov skal alle kommuner også ha oppdaterte planer og etablert et elektronisk planregister. Avklarte planer for næringsutvikling, samferdsel, boliger og tjenesteyting er vesentlig for verdiskaping og økonomisk utvikling både i privat og offentlig sektor. Oppdaterte kommuneplaner der arealbruken er avklart gjør at enkeltsaker og detaljplaner kan behandles mer effektivt.

I Soria Moria II sier regjeringen at den «vil sikre kommunene kapasitet og kompetanse til å håndtere de nye plan- og miljø-

NY UTG

”Planlegging, vern og utbygging

- En introduksjon til plan- og bygningsloven”

kommer til høsten!

oppgavene». Dette er fulgt opp i Prop.1S (2009-2010) der det heter at «Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget med ei drøfting av verkemiddel som kan styrkje det lokale plan- og miljøarbeidet på brei basis».

Ved Stortingets behandling av Riksrevisjonens rapport om bærekraftig arealplanlegging og arealdisponering i Norge (Innst.S.nr.35 (2007-2008) slås det fast at «det er bred politisk enighet om at kommunene fortsatt skal ha en sentral rolle i planlegging og forvaltning av arealer. Undersøkelsen viser at det er til dels stor mangel både på kompetanse og kapasitet i kommunedireksjonene, noe som kan medføre liten mulighet til å lage helhetlige og overordnede planer».

Sterkere samarbeidsstrukturer mellom kommunene er viktig for en effektiv oppgaveløsning på plan- og miljøområdet. Forpliktende interkommunalt samarbeid kan styrke lokal kompetanse og kapasitet gjennom større og mer robuste fagmiljøer Samarbeid bidrar også til å ivareta grenseoverskridende utfordringer, som ofte er nødvendig på plan- og miljøområdet.

Miljøverndepartementet har til vurdering ulike tiltak for å fremme kommunal kompetanse og kapasitet på plan- og miljøområdet. Departementet vil be fylkesmannsembetene bistå kommunene i deres arbeid for utvikling av kommunesamarbeid. Skjønnsmidlene som fylkesmannen disponerer bør benyttes for å stimulere til kompetanseutvikling og samarbeidstiltak på plan- og miljøområdet.

I forbindelse med at den nye plan- og bygningsloven trår i kraft sommeren 2010 planlegges det en revisjon av heftet «Planlegging, vern og utbygging – En introduksjon til plan- og bygningsloven som ble utgitt for første gang i desember 2006 og trykket opp i 20 000 eksemplarer.

Om introduksjonsheftet

Målet med heftet er å gi en bred og illustrerende introduksjon av lovverket, av bakgrunnen for loven og av behovet for den.

Heftet omhandler plansystemet og byggesak på generell basis, og tar for seg utfordringer og muligheter knyttet til anvendelsen av disse. I tillegg beskrives plan- og bygningslovens rolle som samfunnsbygger og lovens rolle i forhold til verdiskaping og verdibevaring i samfunnet. Det legges vekt på å forklare samfunnets behov for lovverk med hensyn på å legge til rette for demokrati, medvirkning og effektiv samhandling mellom aktører.

Heftet retter seg mot en bred og differensiert målgruppe, men med hovedvekt på høyskoler, universiteter med fag som berører området, folkevalgte i kommunenes planutvalg og administrativt ansatte i kommunen.

Heftet ble laget som et samarbeidsprosjekt mellom Kommunal- og regional departementet (KRD), utbyggere i bygg- og anleggsbransjen og en håndfull ressurspersoner som bidro med innspill til innhold og tekstproduksjon til heftet.

Nettversjonen www.pblintro.no

Gjennom et samarbeid med Statens Bygningstekniske Etat (BE) ble innholdet

i heftet publisert på nettstedet www.pblintro.no.

Nettstedet har gode «besøksstall», og fungerer som en mer dynamisk informasjonskilde enn heftet. Her finnes det også linker til ulike veiledninger om lovverket, til lovdata og til andre aktuelle temaer. Per april 2010 er kapittel 3 om plansystemet oppdatert på nettstedet i henhold til den nye loven.

Om revideringsarbeidet

Det planlegges nå en revisjon av innholdet både i heftet og på nettstedet i henhold til den nye plan- og bygningsloven. Det mottas fortsatt bestillinger av heftet, og det synes som om heftet dekker et behov selv om også internettversjonen foreligger. Målet er å ha papirversjonen klar til distribusjon til studiestart i august. Oppdateringen planlegges gjennomført i samarbeid med Miljøverndepartementet og BE i tillegg til sponsorene fra det første heftet. Flere sponsorer fra utgivelsen av det første heftet har allerede meldt sin interesse for å delta også denne gangen. I oppdateringsarbeidet vil mange av de samme ressurspersonene som tidligere bli sentrale.

For mer informasjon om prosjektet, ta kontakt med daglig leder Fritjof Salvesen i KanEnergi (fs@kanenergi.no).

Kontaktperson:
dagfinn.rivelsrud@md.dep.no

Plan- og bygningsloven er et av de viktigste redskapene kommunene har til å bestemme hvordan kommunesamfunnet skal utvikles inn i framtiden. I plandelen av plan- og bygningsloven 1.juli 2009, er planstrategi innført som et hjelpemiddel for å få til en ønsket samfunnsutvikling.

Kommunal planstrategi

– et nytt hjelpemiddel for ønsket utvikling

-inspirasjonshefte, kommunenettverk og portaler

Planstrategien er en tydelig forventning til kommunene i forhold til planleggingens tid og innhold.

Alle kommuner skal utarbeide og vedta en planstrategi minst en gang i hver valgperiode, og dette senest ett år etter konstituering.

Det som bør inngå i en planstrategi er:

- redegjørelse for utviklingstrekk og utfordringer knyttet til samfunnsutvikling og miljø
- drøfting av kommunenes strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet

- vurdering av kommunenes planbehov i planperioden.

Kommunene har en rolle som samfunnsutvikler. Samfunnsutvikling handler om å utnytte det lokalpolitiske handlingsrommet til å drive offensiv lokal utvikling med hele lokalsamfunnet som oppdragsgiver og partner. KS vil framheve tre muligheter som planstrategien gir kommunene i dette arbeidet.

- Strategiske veivalg for ønsket utvikling

Planstrategien gir kommunene større mulighet til å få fram en tydeligere retning for ønsket samfunnsutvikling. Den langsiktige arealutviklingen, miljøutfordringene og sektorenes virk-

somheter drøftes i sammenheng. De strategiske valgene bygger på lokale forhold og prioriteringer og tas tidlig i valgperioden av de folkevalgte.

Arbeidet med planstrategier sammenfaller også i tid mellom kommuner og fylkeskommuner, og det er dermed større mulighet for å samordne veivalgene med andre kommuner og fylkeskommunens ønskede utvikling. Dette underbygges ved at det i arbeidet med planstrategien skal innhentes synspunkter fra statlige og regional organer og nabokommuner.

- Et godt lokaldemokrati

De folkevalgte har ansvar for og en mulighet til å påvirke hvordan kommunen skal se ut i framtiden. Det er derfor viktig at de folkevalgte har et godt grunnlag for å mene noe om og ha eierskap til ønsket utvikling i en kommune. Innholdet i og prosessen knyttet til planstrategien, gir de folkevalgte denne muligheten. Planstrategi er nært knyttet til valget og konstituering, og vil bidra til at de folkevalgte vil stå tydeligere til ansvar overfor velgerne ved neste valg.

Grunnlaget for et godt lokaldemokrati er muligheten for medvirkning og dialog. Det oppfordres derfor til at kommunene legger opp til bred medvirkning og allmenn debatt som grunnlag for behandlingen. Tønsberg kommune har i sitt arbeid med rullering av kommuneplanen, lagt stor vekt på bred medvirkning og politisk diskusjon. Dette ønsker de å videreføre i arbeidet med planstrategien.

- En samlet vurdering av planbehov for valgperioden

En planstrategi er ikke en plan, men et hjelpemiddel for å fastlegge det videre planarbeidet. Det vil si at når kommunen har gjort et strategisk valg i forhold til ønsket utvikling, skal det vurderes hvilke planer som skal til for

å nå målene. I mange kommuner vil rullering av kommuneplanen være en naturlig oppfølging. I andre kommuner kan ulike temaplaner eller arealplaner være oppfølgeren. Det vil si at det er stor grad av fleksibilitet i oppfølging av planstrategien, men der planbehovet vurderes samlet og om mulig forenkler planoppsettene.

En kommunal planstrategi som skal utarbeides og vedtas hvert 4. år kan oppleves som en ny arbeidsoppgave som kan være vanskelig å få gjennomført på grunn av manglende kapasitet og kompetanse. Naustdal kommune i Sogn og Fjordane skriver følgende i høringsutkast til sin planstrategi: «Marginane i kommuneøkonomien er små og kvart lite steg framover må vere i riktig retning. Naustdal har ikkje råd til å investere i bygninger og infrastruktur som ikkje er framtidretta og tilpassa ei realistisk utvikling. For å kome i posisjon må altså planverket

vere oppdatert.» De ser altså planstrategien som en mulighet til å bruke begrensede ressurser til å få til en ønsket utvikling.

Kommunene har en viktig rolle som samfunnsutvikler der plandelen av den nye plan- og bygningsloven, i større grad enn tidligere fokuserer på denne rollen. Planstrategien er et hjelpemiddel for å få til en ønsket samfunnsutvikling. KS arbeider for at kommunesektoren tar i bruk planstrategi som virkemiddel for lokalpolitisk styring.

Et sentralt virkemiddel er programmet Livskraftige kommuner, der KS driver kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling finansiert av Miljøverndepartementet. Både innholdet i og prosessen med planstrategiene er helt i tråd med formål og temaer i Livskraftige kommuner, og det er derfor naturlig å se planstrategien som en

videreføring av arbeidet som gjøres i de kommunene som deltar i programmet.

Som del av arbeidet i Livskraftige kommuner, lages det blant annet et hefte som skal inspirere kommunene til å ta i bruk de mulighetene planstrategien gir. Det er også utviklet en portal for miljø- og samfunnsinformasjon som inkluderer et data- og statistikkverktøy. Portalen www.livskraftigekommuner.no kan brukes i denne sammenhengen. Data- og statistikkverktøyet drives av Kommuneforlaget som en del av databasen www.bedrekommune.no.

Både inspirasjonsheftet om kommunale planstrategier, data- og statistikkverktøyet og portalen med miljø- og samfunnsinformasjon er utviklet gjennom Livskraftige kommuner, men er tilgjengelig for alle kommuner som vil drive en offensiv miljø- og samfunnsutvikling.

PBL § 10-1. «Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi».

«når kommunen har gjort et strategisk valg i forhold til ønsket utvikling, skal det vurderes hvilke planer som skal til for å nå målene»

Kontaktperson:
solveig.viste@ks.no, Kommunenes sentralforbund

Strategiske konsekvensutredninger av vindkraft til havs

Potensialet for vindkraft i norske havområder er svært stort. Det er behov for rask avklaring av hvilke områder som er egnet for utbygging, også ut fra miljøinteresser. Det er derfor satt i gang et arbeid med arealvurderinger som forberedelser for strategiske konsekvensutredninger for vindkraft til havs. Dette vil gi et helhetlig grunnlag for å peke ut egnede områder for utbygging av vindkraft. Utbygging av vindkraft til havs vil kunne bli et viktig bidrag til å redusere klimagassutslippene.

Arbeidet med arealvurderinger er forankret i Regjeringens strategi for fornybar energiproduksjon til havs. Denne ble behandlet av Stortinget i mars 2010, der også ny lov om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova) ble vedtatt (Se egen boks). Strategien, som er en oppfølging av klimaforliket, redegjør for teknologiske og andre utfordringer knyttet til fremtidig utbygging av fornybar energi til havs og hvordan regjeringen følger opp dette. Betydningen av forskning og demonstrasjonsprosjekter påpekes, og bevilgningene til dette er økt vesentlig de siste årene. Satsingen skjer gjennom Enova, Norges forskningsråd og nye sentre for miljøvennlig energi. Strategien klargjør også hvordan man skal finne fram til egnede arealer for vindkraft til havs og prinsipper for nettutvikling fastlegges. Det er varslet at status og plan for det videre arbeidet vil bli lagt frem for Stortinget gjennom en oppdatert strategi i 2012.

Strategiens opplegg for å finne fram til egnede arealer for vindkraft er

inspirert av deler av petroleumslvgivningen. Dette innebærer at staten åpner opp for søknader om utbygging etter at det er foretatt en vurdering av egnede arealer. Inspirasjon er også hentet fra arbeidet som i flere år har funnet sted i britiske farvann, der man har foretatt strategiske konsekvensutredninger i flere områder for å finne fram til egnede arealer for utbygging av vindkraft.

Arbeidet med å vurdere havområder som kan være egnet for vindkraftutbygging koordineres av en direktoratsgruppe opprettet høsten 2009. Direktoratsgruppa ledes av Norges vassdrags- og energidirektorat. Direktoratet for naturforvaltning deltar fast i

Ny lov om fornybar energiproduksjon til havs (Havenergilova)

Stortinget vedtok i mars i år Regjeringens forslag til ny lov om energiproduksjon til havs. Loven er en del av Regjeringens strategi for fornybar energiproduksjon til havs, som ble vedtatt i St.prp. 8 (2009-2010) Om lov om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova). Kravet om strategiske konsekvensutredninger er forankret i denne strategien.

Loven gir offentlig styring og kontroll med disponeringen av våre fornybare energiresurser til havs (for eksempel vind, tidevann, bølger). Staten skal stå for en tidlig vurdering av andre relevante samfunns- og miljøinteresser før områder åpnes for søknader. Dette vil redusere potensielle konflikter, sikre koordinering med nettutvikling og gi økt forutsigbarhet for aktører.

Tauing av Hywind, havvindmølle fra Åmøyfjorden til Karmøy. Foto: Øyvind Hagen, Statoil

gruppa og koordinerer de øvrige miljødirektoratenes innspill til gruppa. Arbeidet ledes av en styringsgruppe bestående av Olje- og energidepartementet, Miljøverndepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet.

Miljøverndepartementet har i år satt av midler til å utføre utredninger innenfor miljøområdet. Fokus vil spesielt være på konsekvenser for sjøfugl, havørn og hubro (fragmentering av leveområder, barriereeffekter, kollisjonsfare osv). Andre aktuelle utredningstema vil være konsekvenser for andre fuglearter, forholdet til marine økosystemer og marine verneverdier, inngrep i sjøbunn og støy. I vinter er det gjennomført flykartlegging av overvintrende sjøfugl. Analyser fra denne kartleggingen vil inngå i direktoratgruppas rapport.

Direktoratsgruppa skal legge fram sine vurderinger av aktuelle arealer samt forslag til et program for en strategisk konsekvensutredning høsten 2010. Rapportene fra gruppa vil deretter bli sendt på offentlig høring. Olje- og energidepartementet vil være ansvarlig for å gjennomføre denne prosessen, der blant annet miljømyndighetene vil ha faglige bidrag.

Planer og utbygging

I Norge er det planer om flere vindkraftanlegg i sjø, både bunnfaste anlegg på grunt vann og flytende anlegg til havs. Det er til nå gitt konsesjon til ett kommersielt bunnfast anlegg i sjø i Norge; Havsul 1 utenfor kysten av Møre og Romsdal. I tillegg er det gitt konsesjon til to pilotanlegg for flytende vindturbiner, Sway og Hywind ved Karmøy i Rogaland. Det er søkt om konsesjon til ytterligere ett anlegg, Siragrunnen offshore, på kysten av Flekkefjord i Vest-Agder. I tillegg arbeides det med planer for en rekke vindkraftanlegg i havet utenfor grunnlinjen.

Hovedregelen for behandling av nye søknader er at dette først skal skje etter at staten har vedtatt åpning av areal for konsesjonssøknader, liknende blokksystemet vi kjenner fra petroleumssektoren. Før åpning kan vedtas, skal det gjennomføres strategisk konsekvensutredning i statlig regi. Når det gjelder tidsmessig avgrensede pilotprosjekter eller tilsvarende, eller for mindre anlegg som er forsyningsanlegg til petroleumsinstallasjoner, gir havenergiloven Olje- og energidepartementet hjemmel til å gjøre unntak fra reglene om åpning av areal.

Der det blir gjort slikt unntak kan konsesjonssøknad behandles direkte.

Det er i Europa bygd, eller under planlegging, en rekke bunnfaste anlegg på grunt vann (dybder ned til 50-60 meter), blant annet i Danmark og Storbritannia. Det største i verden i dag er Horns rev 2, 30 km utenfor Esbjerg.

På større dyp er flytende vindturbiner mer aktuelt. Flytende vindturbiner er en teknologi som i dag er på forskningsstadiet, og det er i følge NVE knyttet stor usikkerhet til når de kan etableres i stor skala og hvor høye investeringskostnadene vil bli.

Et norsk demonstrasjonsprosjekt med flytende vindturbiner er pilotprosjektet Hywind (bilde). Testturbinen er verdens første flytende vindturbin i full størrelse. Hywind ble startet opp i september 2009 i sjøen ti kilometer utenfor Karmøy. Den flytende konstruksjonen er fylt med ballast og stikker 100 meter ned under havoverflaten, og er festet på havbunnen med tre forankringspæler.

Prøveperioden vil vare i to år, og hensikten med prosjektet er å prøve ut hvordan vind og bølger virker på konstruksjonen. Målet er å få ned kostnadene, slik at flytende vindkraft på sikt vil kunne konkurrere i energimarkedet.

Vindkraft til havs vil på lengre sikt kunne gi et viktig bidrag av fornybar energi til Norge og til kontinentet og også bidra til at klimagassutslippene reduseres. Miljøverndepartementet vil bidra til at slik utbygging blir lokalisert til de mest egnede arealene, slik at konfliktene med andre miljø- og samfunnsinteresser blir minst mulig.

Kontaktperson:
harald.noreik@md.dep.no

Arealplanlegging er det viktigaste verkemiddel for å gjere samfunnet mindre sårbart for klimaendringane. Kommunane har difor ei sers viktig oppgåve i ein nasjonal strategi for klimatilpassing. Det krev kompetanse og kløkt.

Klimatilpassing i kommunane

Kommuneplanleggjarar og kommuneingeniørar er vande med å planleggja for skiftande vêrtilhøve.

Det er mykje vêr i Noreg, og temperaturløva, nedbørsmengdene og vindstyrken varierer over heile landet. Vi har lange og gode tradisjonar for å planleggje ut frå vêrtilhøva slik dei har vore. Det nye er å planleggja for det veret som vil kome om 50 eller 100 år, når klimaendringane gjer seg meir gjeldande. Det er uvant, og krev planlegging under auka uvisse.

Klimaet endrar seg

Vi veit at klimaet vil endre seg. Endringane har truleg allereie byrja å vise seg, sjølv om det kan vera vanskeleg å skilje mellom det som er

naturleg klimavariasjon og klimaendringar. Det er grunn til å rekne med at gjennomsnittleg temperatur i Noreg vil auka med 2,3 til 4,6 grader mot slutten av dette hundreåret og at årsnedbøren i gjennomsnitt vil auka med 5 til 30 % i same tidsrommet (Norsk klimasenter 2009). Vi må rekne med at intense nedbørsperiodar kjem hyppigare og med enda større intensitet enn tidlegare, men også lengre periodar sommartid med høgare temperatur og lite nedbør i delar av landet. Kva endringar vi vil få når det gjeld vindmønster og vindstyrke er vanskelegare å seie. På same vis som dagens klima varierer sterkt frå landsdel til landsdel, vil også klimaendringane få ulike utslag regionalt og lokalt. Det talar for at klimatilpassingstiltaka må variere frå kommune til kommune.

Drenering av overvann er ei viktig oppgåve for kommunane Foto: Miljøverndepartementet

Verknader på natur og samfunn

Klimaendringane vil ha ei rekkje verknader på natur og samfunn, men det er ingen gitt å seie noko sikkert om korleis desse verknadene vil arte seg. Forskinga kan likevel gje oss ein peikepinn om kva vi har i vente: Faren for flaum i vassdraga vil auke. Vi vil få større mengder overvatn som må handterast. Truleg vil også faren for ras og skred auka. Havnivået vil stige med om lag 50 til 100 cm. Nye artar vil kome, andre artar kan kome til å døyt ut. Naturtypar vil forsvinne. Delar av tundraen tiner. Fiskestammer flyttar nordover. Havet vert surare. Delar av landet kan oppleve vassmangel og tørke somme år. Vegnett og jernbane vert meir utsett for skred og flaum. VA-anlegga klarer ikkje ta unna for

auka nedbørmengder, og vi får tilbakeslag i leidningsnett og auka forureining frå reinseanlegga. Auka temperatur og råme gjev auka fuktskade på bygningar og kulturminne. Meir overskya ver og nedbør vil for dei fleste opplevast som eit velferdstap. Men auka temperatur gjer at vi kan bruke mindre energi til oppvarming, og auka nedbør gjev grunnlag for auka kraftproduksjon. Produktiviteten i landbruket aukar, og matjorda vert meir verdifull.

Omsyn til klimaendringar i kommunane

Dei positive og negative verknadene av klimaendringane på natur og samfunn er mangesidige, og truleg meir innhaldsrike enn dei vi klarer å sjå i dag. Like fullt må kommunane ta omsyn til verknadene av klimaendrin-

gane i si samfunnsplanlegging. Kommunane har ansvar for å planleggja for eit robust lokalsamfunn. Å ta omsyn til klimaendringane er særleg viktig i arealplanlegginga, sidan arealplanlegginga i sin natur er langsiktig og sidan verknadene av klimaendringane gjer seg fysisk gjeldande på areala. I plan og bygningslova heiter det: «Ved utarbeidelse av planer for utbygging skal planmyndigheten påse at risiko- og sårbarhetsanalyse gjennomføres for planområdet, eller selv foreta slik analyse. Analysen skal vise alle risiko- og sårbarhetsforhold som har betydning for om arealet er egnet til utbyggingsformål, og eventuelle endringer i slike forhold som følge av planlagt utbygging. Område med fare, risiko eller sårbarhet avmerkes i planen som hensynssone, jf. §§ 11-8 og 12-6. Planmyndigheten

skal i arealplaner vedta slike bestemmelser om utbyggingen i sonen, herunder forbud, som er nødvendig for å avverge skade og tap.» Plan- og bygningslova er ein god reiskap til å ta klimaomsyn i arealplanlegginga, særleg knytt til område som ikkje alle-reie er utbygd. Men vil kommunane nytte dette verkemidlet?

Ei undersøking gjennomført av Direktoratet for samfunnstryggleik og beredskap i 2007 viser at klimatilpassing står på dagsorden i norske kommunar, men at mange kommunar ikkje har formalisert arbeidet med klimautfordringane.

Mange kommunar vil nok finne det krevjande å ta omsyn til framtidige klimaendringar i si planlegging. Plankontora kan ha nok med å ta unna planar og saker som må handsamast innafor lovpålagde fristar. Kapasitet og kompetanse til også å forhalde seg til klimaendringane kan det skorte på. I tillegg er det krevjande å nedskalere omtrentlege klimaprojekksjonar til konkrete vurderingar for framtidig arealbruk i den einskilte kommune. Kva nedbørsmengder og temperaturtilhøve skal leggjast til grunn? Korleis ta hand om auka mengder overvatn? Kva vert nytt nivå for stormflaum? Kva område vert meir skredutsatt? Kva område vert att for utbygging når kommunen i tillegg til alle andre omsyn (jordvern, strandsone, byggjeforbod rundt riksvegar med vidare) ikkje kan opne for utbygging i klimasårbar område? På kva måtar vil den generelle samfunnsutviklinga gjere kommunen meir eller mindre sårbar for klimaendringane? Mange planeiningar vil nok ha behov for ekstern bistand som supplement til eigen kompetanse, for å ta omsyn til klimaendringane i planlegginga si.

Føre var – eller etter snar?

Uansett kva fagkompetanse som vert knyta til planlegging i høve klimaend-

ringane vil denne planlegginga måtte skje under stor grad av uvisse. Det vil vera uvisse knytt til korleis veret vert om 50 til 100 år, og det vil vera uvisse til verknadene av dette veret. Planlegging og avgjerder under uvisse er ikkje noko nytt. Nokre haldepunkt for planlegging i høve klimaendringane kan vera:

Mykje klimatilpassing vil framleis skje etter kvart som klimaet endrar seg, den vil skje autonomt. Nye område som kan nyttast til dømes fiskeoppdrett eller landbruksproduksjon, kan tas i bruk når dei klimatiske tilhøva gjer det mogleg. Vi treng ikkje planleggja for det no, men vente å sjå til vi veit meir.

Like eins er det utbygde område som vert vurdert som trygge i dag, men som i framtida kan bli meir sårbare for naturfarar (flom, skred med vidare) og som av den grunn kan ha behov for sikringstiltak. Her kan vi også vente å sjå, og gjennomføre tryggingstiltak når kunnskapen tilseier at det er naudsynt. Er det fare for liv, ikkje berre skade på materielle verdiar, er det grunn til å vera særleg varsam.

Annleis vert det med område som ikkje er utbygd, men som vert vurdert for utbygging eller teke i bruk til infrastrukturtiltak. Det vil vera avgjerder som vil ha verknad for arealbruken i lang tid. Her må det takast særleg omsyn til klimaendringane. På grunn av uvisse kan det vera god samfunnsøkonomi å vera ekstra varsame. Det vil vera rimelegare og ta dei omsyna no, før ei utbygging, framfor i framtida å bruke store ressursar på førebygging eller fjerning av utsette bygningar eller infrastruktur.

Det same gjeld for utbygging av kommunal infrastruktur, til dømes vegbygging, vass- og avlaupssystema. Det vil vera rimelegare å allereie no dimensjonere for auka nedbørsmengder, framfor å måtte ta opp att

stikkrenner og VA-anlegg om 20 eller 50 år som følgje av auka nedbørsmengder, når anlegga kan ha ei levetid på 100 år.

Det er sett ned eit offentleg utval som skal vurdere kor sårbart samfunnet er for klimaendringar og kva tiltak og verkemidlar som bør setjast i verk for å redusere sårbarheita. Kommunal planlegging og klimatilpassing vil vera eit av dei områda utvalet vil sjå nærare på. Utvalet si innstilling vil liggja føre til 1. november i år.

Kjelder:

Klima i Norge 2100 (Norsk klimasenter 2009).

Ansvar og virkemidler ved tilpassing til klimaendringar (samarbeidsrapport NIBR/CICERO/NIVA/TØI 2010).

DSB 2007 Klimatilpassing 2007 Klimatilpassing i kommuner, fylkeskommuner og blant fylkesmenn.

Kontaktpersoner
jostein.aanestad@sogndal.kommune.no,
Sogndal kommune, Medlem av
Klimatilpassingsutvalget

Nasjonal konferanse om klimavennlig byutvikling

Drammen
2. - 3. november
2010

Drammen – et byområde som har resultater å vise til både når det gjelder klimagassreduksjoner, byutvikling og god samarbeidsånd.

Framtidens byer 2010

2. og 3. november 2010 ser Drammen inn i framtiden. Da arrangerer Framtidens byer en stor og åpen nasjonal konferanse om klimavennlig byutvikling. «Framtidens byer 2010» skal skape en felles forståelse mellom politikere, fagfolk, godtfolk og næringsliv: Miljøvennlig byutvikling er konkurranse-dyktig og menneskevennlig byutvikling.

Framtidens byer har siden oppstarten i juni 2008 vokst seg til et stort og mangfoldig samarbeid. Næringslivet er nå med som samarbeidspartner og stadig flere faginstusjoner og interesseorganisasjoner deltar. Media har også fattet interesse for samarbeidet og den allmenne interessen for Framtidens byer øker. Det er på denne bakgrunnen Framtidens byer har besluttet å utvide vår årlige møteplass til å bli en åpen konferanse om klimavennlig og attraktiv byutvikling.

Med «Framtidens byer 2010» skal vi nå større deler av næringslivet, både enkeltbedrifter og næringslivsorganisasjoner. Vi håper også å kunne nå riks- og lokalpolitikere som i dag ikke er integrert i samarbeidet. Vi ønsker å møte planleggere, fagmiljøer og interesseorganisasjoner. Vi forventer opp

mot 500 deltakere over to dager.

Inspirasjon

Programmet er fremdeles under utarbeidelse, men omfatter både internasjonale og nasjonale foredragsholdere, parallelle tematiske programsesjoner, og verksted der vi ønsker å samle politikere, interesseorganisasjoner og fagfolk til å arbeide med konkrete problemstillinger. Kulturelle innslag underveis skal gjøre konferansen til en begivenhet som inspirerer like mye som den informerer.

Konferansen holdes i Drammen – et byområde som har resultater å vise til både når det gjelder klimagassreduksjon, byutvikling og godt samarbeid med næringslivet så vel som andre kommuner og regioner. Og det skal synes at konferansen er i byen; vi legger opp til flere faglige og kulturelle sidearrangementer som skal engasjere nasjonale media og befolkningen i Drammen.

Toppmøte

En viktig del av programmet vil være Framtidens byers årlige toppmøte, som finner sted på konferansens første dag. Statsråder, 13 ordførere, byrådsledere, KS-leder og ledere for næringsorgani-

sasjonene er invitert. Møtene i 2008 og 2009 var avgjørende for igangsetting av programmet og for undertegning av samarbeidsavtalene. Denne gangen vil vi skape en arena for en åpen politisk debatt om byutvikling.

Vi legger derfor opp til et toppmøte som først og fremst gir deltakerne, men også publikum anledning til å diskutere hva som må til for å skape Framtidens byer. Det er vårt mål at dialogen skal synliggjøre de felles mål og muligheter partene har, og ikke frontene i diskusjonen. Det viktigste er å rette blikket framover. Hvordan kan vi ved felles innsats på mest mulig måte nå målene om å utvikle bedre og mer klimavennlige byer? Dialogen ledes av journalist Aslak Bonde.

Ved å involvere en rekke ulike grupper i arbeidet med konferansen ønsker vi å øke engasjementet for god byutvikling. «Framtidens byer 2010» vil bidra til økt kunnskap om at klimavennlig byutvikling er til det beste for flere.

Kontaktperson
ane.kolberg@md.dep.no

Nye ledere i avdeling for regional planlegging

Guri Ulltveit-Moe

Guri Ulltveit-Moe er fra 15. april ny avdelingsdirektør og leder for seksjon for miljø- og samfunnsutvikling. Hun er utdannet sivilingeniør fra NTH (NTNU) og har bred erfaring innen plan- og miljøarbeid i både stat, kommune og privat næringsliv. Hun har blant annet hatt stillinger som konsulent i Asplan Viak og utredningsleder i Miljøverndepartementet. I Elverum kommune har hun siden 1995 vært både miljøvernleder, kommuneplanlegger, plansjef, plan, utbygging- og nærings sjef, plan- og kommunalteknisk sjef og til sist rådmann.

Kari Strande

Kari Strande er fra 1. mai ny avdelingsdirektør og leder for seksjon for kart, analyse og planinformasjon. Hun er utdannet jordskifte kandidat fra NLH (UMB) og startet arbeidskarrieren som førstesekretær i Miljøverndepartementet, med blant annet skjærgårdsparken. Etter det jobbet hun som regionplanlegger i Nord-Rogaland, generalplanlegger i både Bokn og Ølen før hun ble rådmann i sistnevnte kommune. Fra 1986 til 1995 var hun direktør for landdivisjonen ved Statens kartverk, før hun for et år var konstituert avdelingsdirektør i Miljøverndepartementet. Kari har ellers vært redaktør i Norges karttekniske forbund og vært aktiv med bistandsarbeid innen blant annet Norad.

NYTT
FRA
PLAN
AVD.

Bok fra NIBR:

Fra gjenreisning til samfunnsplanlegging
– norsk kommuneplanlegging 1965-2005

Bakgrunnen for boka

Terje Kleven, Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) har gjennom store deler av livet hatt et forhold til norsk kommuneplanlegging både som praktiserende planlegger, forsker og lokalpolitiker. Kleven har de siste årene arbeidet med forskningsprosjektet «Norsk kommuneplanlegging 1965-2005 – fra generalplan til økonomistyring». Boken er et resultat av dette prosjektet og Miljøverndepartementet har gitt støtte til boka som kommer ut i løpet av høsten på Tapir Akademisk Forlag.

Litt om innholdet

Boka har i alt 11 kapitler og er delt i to deler. Den første delen tar for seg perioden fram til 1985 da vår forrige plan- og bygningslov ble vedtatt. Det første allmenne plankrav til norske kommuner ble formulert i bygningsloven av 1965. Del I beskriver hvordan sosioøkonomisk kontekst, faglige og politiske verdier og argumenter formet vår første planlovgiving, og hvordan samfunnsutviklingen har satt både lovgiving og planleggingspraksis under et vedvarende endringspress. Kapitlene 1-6 tar leseren gjennom den faglige og politiske diskursen om planlegging som styringsmiddel.

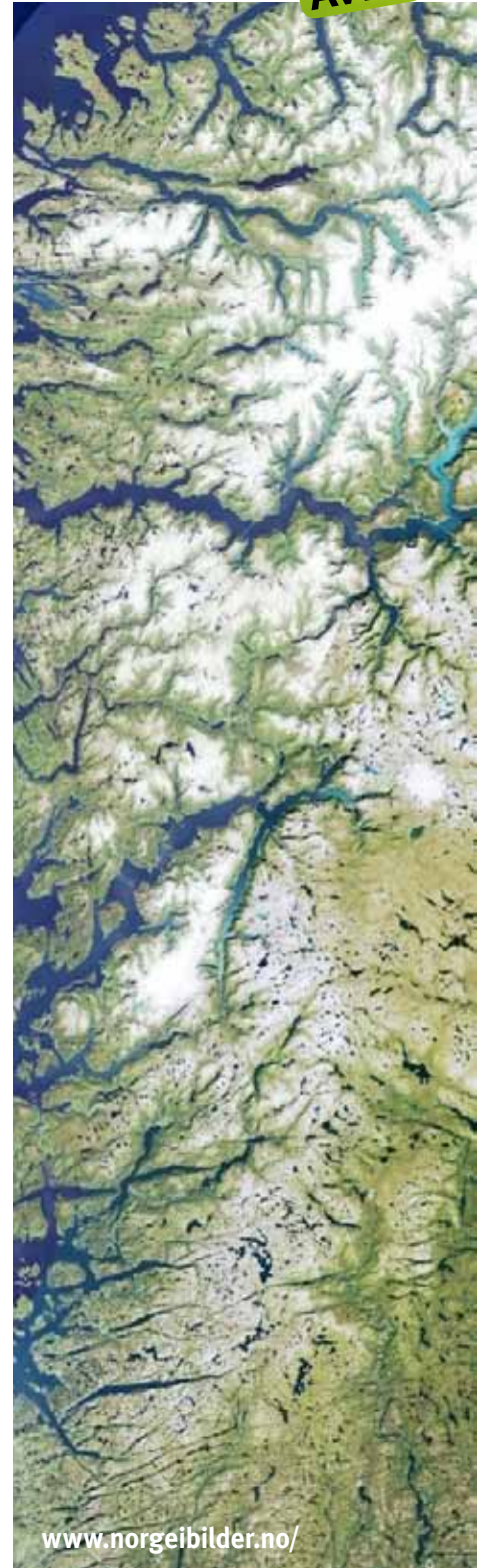
Del II av boka snur kronologien. Med et tilbakeblikk på utviklingen gjennom 1990-tallet, beskriver boka det Kleven ser som de viktigste drivkreftene bak det siste policyskiftet i planlovgivningen. Vår nye plan- og bygningslov viderefører en mer enn førti år gammel tradisjon. Samtidig er

det en ny helt ny lov som reflekterer de store endringene både det norske og det globale samfunnet har gjennomgått og hva dette gir av utfordringer for kommunal planlegging. Det har skjedd et skifte fra fokus på arealbruk og teknisk infrastruktur til en ambisjon om samfunnsplanlegging med et globalt perspektiv. Den nye loven framstår som svar på ønsket om bedre samfunnsmessig styring i og av stadig mer kompliserte omgivelser. Planlegging er mer enn noen gang et synonym for «helhetlig samordning».

Det rådende styringssynet har beveget seg fra hierarki til «nettverksstyring» og «samstyring». Del II forsøker å gi et bilde av noen viktige linjer i denne utviklingen. Ikke minst vil det være en refleksjon over det paradokset som ligger i den samtidige ambisjonen om helhetlig samordning under politisk styring og den økende tiltroen til å velge styringsformer som – slik han ser det – vil sette planleggingen, og det representative lokaldemokratiet på prøve.

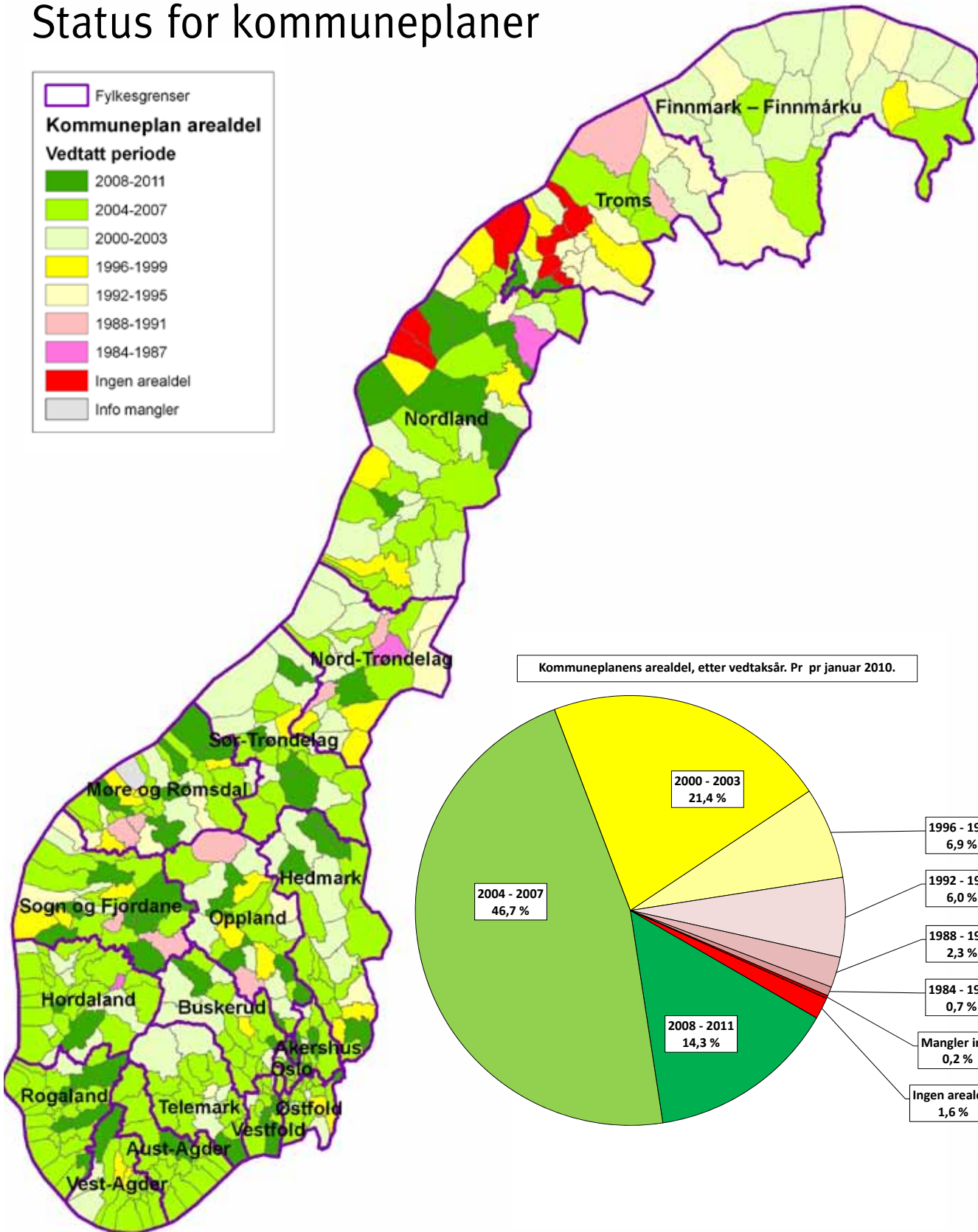

Kontaktperson
terje.kleven@nibr.no,
Norsk institutt for by- og regionforskning

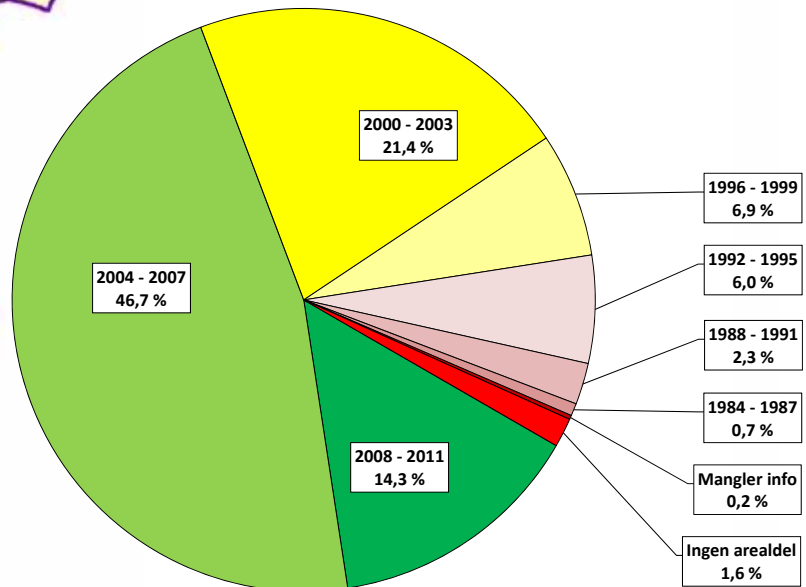

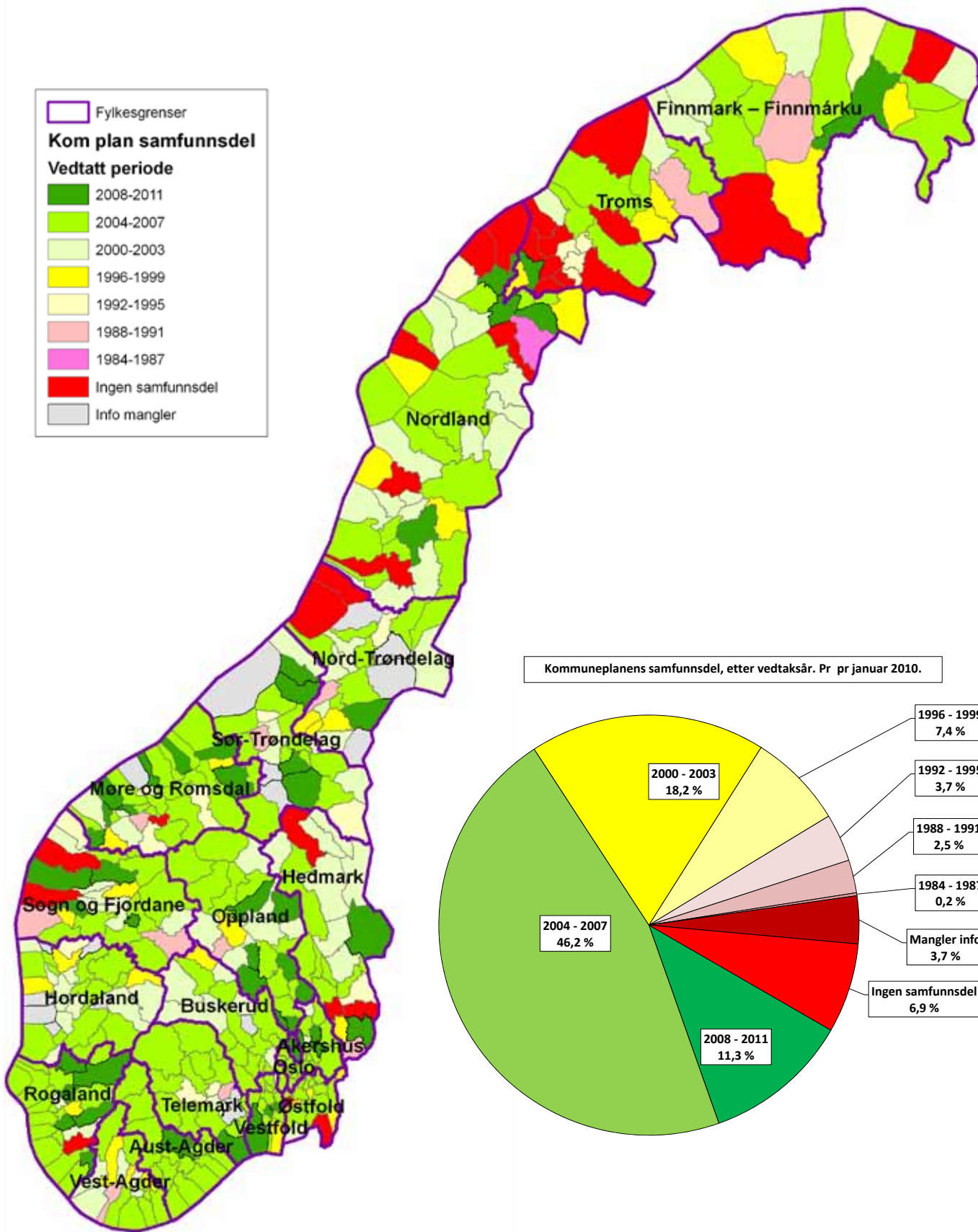
www.norgebilder.no/

Status for kommuneplaner

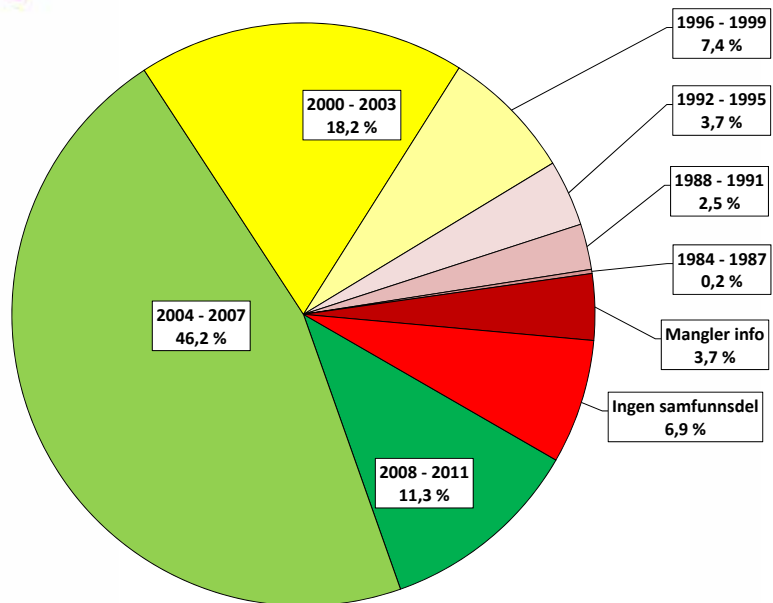

Kommuneplanens arealdel, etter vedtaksår. Pr pr januar 2010.

Kommuneplanens samfunnsdel, etter vedtaksår. Pr pr januar 2010.

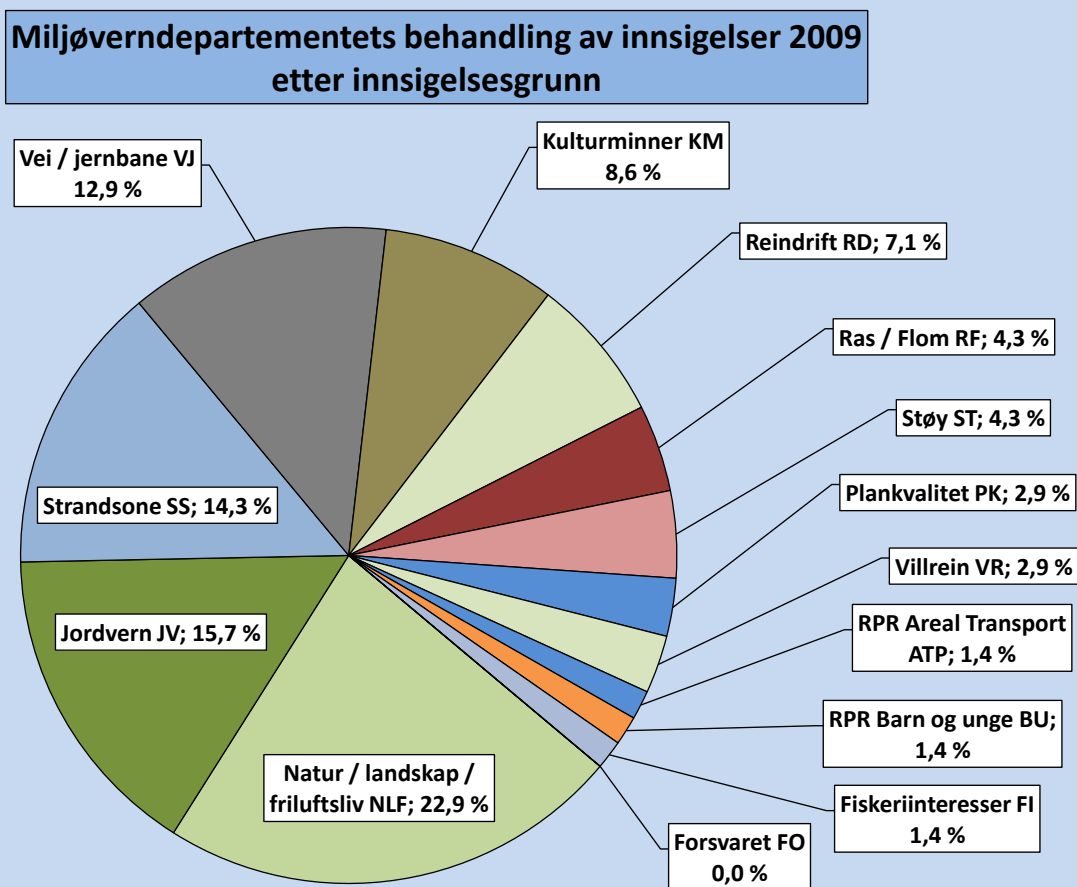

Innsigelsessaker

Departementet har behandlet 166 innsigelsessaker fra Regjeringen Stoltenberg II tiltrådte i oktober 2005. De fordeler seg på 6 avgjørelser i 2005, 37 avgjørelser i 2006, 32 avgjørelser i 2007, 40 i 2008 og 51 i 2009 (2 innkalte) og 11 til 15.mars 2010. Dette er plansaker som bringes inn til departementet på grunn av uløste konflikter mellom kommunen og fylkeskommunen, nabokommune eller statlige fagmyndigheter. For det store flertall av plansakene, ca 98% av alle vedtatte arealplaner i 2009, oppnås det enighet på lokalt og regionalt nivå, og planene kan egengodkjennes av kommunestyret.

Departementets fullstendige avgjørelsesbrev finner du ved å gå inn på departementets nettside: www.planlegging.no

Fullstendig liste over innsigelsesmyndigheter ble sendt ut som brev til kommunene (15.15.2009) ligger på www.planlegging.no

Forkortelser:

Innsigelsesorgan: FM=fylkesmann FK= fylkeskommune SV=Statens vegvesen REIN=reindriftsforvaltningen

FLS=fylkeslandbruksstyret RA=riksantikvaren

Avgjørelse: TF = innsigelse tatt til følge, IF = innsigelse ikke tatt til følge, DF = innsigelse delvis tatt til følge

Andre: RPR ATP=rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal og transportplanlegging

R=reguleringsplan, K=kommuneplan, B=bebyggelsesplan

INNSIGELSESSAKER FERDIGBEHANDLET 05.10.09-31.12.2009

Oversikt over avgjørelser i perioden

Kommune (fylke)	Plan	Innsigelsesorgan, begrunnelse	Ut MD	Avgjørelse
Sund (Hordaland)	R – Skaganeset	RA: Havn – kulturminner	22.10	TF
Røros (Sør-Trl)	R – Jervbekkhammeren hyttefelt	REIN: Hytter – villrein	16.11	DF
Narvik (Nordland)	R – Herjangsfjellet	REIN: Hytter – villrein	2.12	TF
Stranda (M og R)	R – Dypvannskai Stranda sentrum	FM: Kai - sikkerhetsrisiko ved flodbølger	3.12	IF
Farsund (vest-Agder)	R – Flåten	RA: Fritidsboliger – kulturlandskap,	11.12	TF
Røyrvik (Nord-Tr.)	R – Namsvatnet for ny dam og tilh. anlegg	REIN: Veg – reinbeite	11.12	IF
Stryn (Sogn og Fjordane)	K – Kystsoneplan for Stryn	Fiskeridir: Hytter og friluftsområder – låssettingslokaliteter,	22.12	TF
Strand (Rogaland)	R – Barnehage Tau Liland	RA: Barnehage – kulturminner	22.12	TF

INNSIGELSESSAKER FERDIGBEHANDLET 2010

Kommune (fylke)	Plan	Innsigelsesorgan, begrunnelse	Ut MD	Avgjørelse
Jondal (Hordaland)	R- Reguleringsendring for del av Kvernurdi	FM: Steinuttak – landskap	16.1	IF
Selbu (NTrl)	R-Pålhaugene	FM: Veg – villmark	15.1	IF
Farsund (VestAgder)	R – Mosvold småbåthavn	FM: Småbåthavn – strandsone	18.1	TF
Rennesøy (Rogaland)	R – Dalaker - forretning og industri	FM: Næringsareal – RPB kjøpesentre	15.1	TF
Eide (M&R)	B – Roparhaugen vest	FM: Strandsone	3.2	DF
Klæbu (Sør-Trl)	R – Fjæremaunet	SLF: Næringsareal – LNFområde,	29.1	TF
Sandnes (Rogaland)	K – 2007-2020	Jernbaneverket: arealdisponering	12.2	TF
Eidfjord (Hordaland)	R – Garen	FM: Hytteområde, bilvei	12.2	TF
Os (Hordaland)	R – Leirvika Sørvik	FM: Strandsone SV: Myke trafikanter	12.3	IF
Enebakk (O&A)	K – Enebakk	SV: Boligbygging - rekkefølgekrav gang/sykkelvei	12.03	TF
Giske (M og R)	R – Ålesund lufthavn Vigra	Fylket: Veg – fuglefredningsområde	15.3	IF (statlig plan)

Vi ønsker
alle lesere en
riktig god sommer

Plan nytt

Ønsker du å abonnere på Plannytt kan du tegne et eget abonnement.

Abonnementet er gratis.

Send en epost til P-forkontor@md.dep.no med følgende informasjon:

Abonnement ønskes for Plannytt

Navn:

Etat/arbeidsplass:

Avdeling:

Postadresse: